

ਬਿਜਲੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਗਰਿੱਡ ਅੱਗੇ ਰੈਲੀ ਕਰਕੇ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਰਥੀ ਸਾੜੀ

ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ (ਬਲਵਿੰਦਰ ਵਜ਼ੀਰਕੇ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਲੌਗਰੂ) 220 ਵੀ ਗਰਿੱਡ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਸਮੂਹ ਬਿਜਲੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਆਇਟ ਫਰਮ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਏਕਤਾ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਦ 'ਤੇ ਗੇਟ ਰੈਲੀ ਕਰਕੇ ਉਪਰੰਤ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਰਥੀ ਸਾੜੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਸਰਕਲ ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਸੁਆਇਟ ਸਕੱਤਰ ਪੁਰਾ ਸਿੰਘ ਮੌਲਿਕ ਤੇ ਐਮ.ਐਸ.ਯੂ. ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਆਗੂ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਲਿੰਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਬਿਜਲੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਨਵਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਜੀਬਲ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਗਿਲਾਇਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਧੇਰੇ ਵਜ਼ੀਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਰਥੀਆਂ ਸਾੜਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਟੀ.ਐੱਸ.ਯੂ. ਦੇ ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਐੱਲਓ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਫ਼ੀਨੀਵਾਲ, ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਘੜਾ, ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪਾਵਰਕਾਮ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ

ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪਾਵਰਕਾਮ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜਬਰ ਜੁਲਮ ਖਿਲਾਫ ਡਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਡੱਢੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੇ ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਗੇਟ ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ, ਪਾਵਰਕਾਮ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪ-ਪਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇਸ਼ੀ: ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੌਲਿਕ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਨਣਵਾਲ, ਲਲਿਤ ਕੁਮਾਰ, ਮਨਮੋਹਿਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲਾਣਵੀ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਆਖੀਰ 'ਚ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਣਕੇ ਕਲਾਂ ਨੇ ਸਮੂਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਗੋਲਡੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ

ਜਲਾਲਾਬਾਦ (ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) - ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੈਸ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਜਗਦੀਪ ਕੌਰ ਗੋਲਡੀ ਨੇ ਕਾਰਜਾਂ ਤਹਿਤ ਹਲਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ 26 ਲੱਖ ਦੀ ਲਾਗਤ ਤੇ ਪਿੰਡ ਡਿੱਬੋਪੁਰਾ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਲੱਗਭਗ 15 ਲੱਖ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਕਮਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ। ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਪੱਖੀ ਸੋਚ ਸਰਕਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਰਵਾਏ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਅਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੈਨਸ਼ਨਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਏਟਕ ਦੀ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਜਲੰਧਰ 'ਚ 23 ਨੂੰ

ਕੋਟਕਪੂਰਾ (ਰਫ਼ਪਲ ਭੁੱਲਰ) - ਪੰਜਾਬ ਪੈਨਸ਼ਨਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਸਬਦਿਏਟ ਦੀ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਠੀਕ 11 ਵਜੇ ਕਾਰਕੁੰਨ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸਮਰਾ ਭਵਨ, ਨੇੜੇ ਬੈਂਸ ਸਟੈਂਡ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਸਬਦਿਏਟ ਦੀ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਠੀਕ 11 ਵਜੇ ਕਾਰਕੁੰਨ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸਮਰਾ ਭਵਨ, ਨੇੜੇ ਬੈਂਸ ਸਟੈਂਡ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਸਬਦਿਏਟ ਦੀ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਠੀਕ 11 ਵਜੇ ਕਾਰਕੁੰਨ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸਮਰਾ ਭਵਨ, ਨੇੜੇ ਬੈਂਸ ਸਟੈਂਡ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕਾਰਤਾਂ

ਸੈਂਟੀਨਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਰਿਹਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ

ਸਮਰਲਾ (ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ) - ਸੀ ਐੱਸ ਐੱਸ ਈ ਵੱਲੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਦਸਵੀਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਫਲਾਨਕ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 100% ਰਿਜ਼ਲਟ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 93.2% ਅੰਕ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾ, ਰਿਯਾਜਵੀ ਸਿੰਘ ਨੇ 90% ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ 88.2% ਨਾਲ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਾਂਅ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਪੁਨਮ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸੁਝਾਅ-ਮਾਨਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ। ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਫਲਤਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕੌਸ਼ਲ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਲਗਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਵਧੀਆ ਅੰਕ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਮੂਹ ਸਦਕਾ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਮੁਰਤੀ ਸਥਾਪਨਾ ਯੱਗ ਅੱਜ

ਨੁਕਲਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ (ਲਵਲੀ ਮਾਛੀ) - ਪੱਤੋਂ ਗੋਰਾਂ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲੀ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ ਵਿਖੇ 19 ਅਪ੍ਰੈਲ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮੁਰਤੀ ਸਥਾਪਨਾ ਯੱਗ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁੰਜ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ 1008 ਮਹਾਂ ਮੰਡਲਾਕਾਰ ਸਵਾਮੀ ਸਿੱਤਿਆਂ ਨੇ ਗਿਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਪੰਚਾਨੰਦ ਗਿਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅਗੋਲਵਾਦ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਤ ਗਿਰੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜੂਨਾ ਅਖਾੜਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੱਤੋਂ ਗੋਰਾ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਨਵੇਂ ਬਣ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲੀ ਮੰਦਰ 'ਚ ਮੁਰਤੀ ਸਥਾਪਨਾ ਯੱਗ ਸਮਾਗਮ 19 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ 'ਚ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਹੋਰੀਆਂ ਤੇ 11.00 ਵਜੇ ਹਵਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 11.30 ਵਜੇ ਭਵਾਨ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮੰਦਰ 'ਚ ਮੁਰਤੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਕੈਂਪ 22 ਨੂੰ

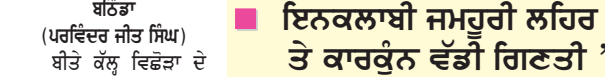
ਸੰਗਰੂਰ (ਪ੍ਰਵੀਨ ਸਿੰਘ) - ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਸਰਗਮ ਸਮਾਜਿਕ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤੀ ਆਠੇਡਰ ਮਿਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਡਾ. ਪੁਨਮ ਕਾਂਗੜਾ ਸਾਬਕਾ ਐੱਸ ਐੱਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਪਰਮਸ਼ਾਲਾ ਕਮੇਟੀ ਅਨੀਤ ਨਗਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਆਂਬੇਡਕਰ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ 22 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕਿ ਪਰਮਸ਼ਾਲਾ ਅਨੀਤ ਨਗਰ ਤੇ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਬਸਤੀ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁਫਤ ਵਿਭਾਗ ਕੈਂਪ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮਚੰਦਰ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਮਾਰਗ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਲੋਕਸੇਵਾ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਕਲ ਲੈਣ ਮੁਫਤ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਆਠੇਡਰ ਮਿਸ਼ਨ, ਭਾਰਤ ਸੋਸ਼ੀਅਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੋਸ਼ੀਅਲ ਬਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਨਕਲਾਬੀ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਹਰਜਿਤ ਸਿੰਘ ਬਿਦਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੇਕ ਵੇਟਾਂ ਤੇ ਫੇਕ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤ ਅਣਸੁਖਾਵੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਣਸੁਖਾਵੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟੂਲਸ ਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ

ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਪੂਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ ਕਣਕ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਜਾਇਲਾ

ਸ਼ਨੌਰ/ਪਟਿਆਲਾ (ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦਾ) - ਬੀਜੇਪੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸਤਪਾਲ ਪੂਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਨੌਰ ਹਲਕੇ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਮੰਡੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਵਸਲਾ ਦੀ ਖਰੀਦ ਤੇ ਉਠਾਓ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਈ ਬਾਵਾਂ ਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਚੁਕਵੀਂ ਸਟੋਰੇਜ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਸਮਾਨ ਹੇਠ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੌਸਮ ਦੀ ਮਾਰ ਦਾ ਖਤਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਠਾਉ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਭੀੜ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਹੀ ਦੀ ਲੰਬੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪੂਨੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਧਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵਧਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕੀਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ, ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਤੇ ਡਾਂ ਦੀ ਢੁੱਕਵੀਂ ਵਿਵਸਥਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਸਥਾਨਕ ਆਗੂ ਤੇ ਵਕਰ ਮੰਜੂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਹਰਜ਼ੀਅਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੰਡੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੰਕਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਆਵੇ।

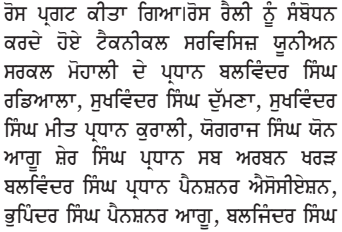
ਐੱਨ ਕੇ ਜੀਤ ਨੂੰ ਲੋਕ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਇਗੀ

ਬਠਿੰਡਾ (ਪਰਵਿੰਦਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ) - ਬੀਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਵੇਡਨਾ ਦੇ ਗਏ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਜਾਣੀ ਪਛਾਣੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਾਥੀ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਗਮਨੀ ਮਾਰੀਓਂ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋਠੀਓਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੀਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਦੀ ਵਫਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਪੁੱਜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਬੰਧੀਆਂ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ

ਬਿਜਲੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਸ ਰੈਲੀ

ਖਰਕ (ਜਨਮ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ) - ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦਫਤਰ ਖਰਕ ਵਿਖੇ ਸਮੂਹ ਬਿਜਲੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੁਮਾਵਾਰ ਫੋਰਮ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਏਕਤਾ ਮੈਂਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਦ 'ਤੇ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰੈਲੀ ਉਪਰੰਤ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵੀ ਸਾੜ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ

ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਟੈਕਨੀਕਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਸਰਕਲ ਮੋਹਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਣਿਆਲਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਟਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਰਾਲੀ, ਯੋਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਯੋਗ ਆਗੂ ਬੋਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਬ ਅਰਥਨ ਖਰਕ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਨਬਰ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਕੁਰਾਲੀ ਸਿੰਘ ਪੰਨਬਰ ਆਗੂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਰਿਧਮਪੀਤ ਕੌਰ ਨੇ 95 ਫੀਸਦੀ ਐਕ ਲੈ ਕੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਾਂਅ ਕੀਤਾ ਰੋਸ਼ਨ

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ (ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਦੀ) - ਰਿਧਮਪੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸੀ ਬੀ ਐਸ ਈ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ 95 ਫੀਸਦੀ ਐਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਾਂਅ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਿਧਮਪੀਤ ਕੌਰ ਸੇਟ ਮੈਂਚ ਸਕੂਲ ਜਿੰਦਵਰੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਉਪਲਬਧੀ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਪਰਵਾਰ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮਹੌਲਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਿਧਮਪੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਮਲਜੋਤ ਕੌਰ ਦੇਵੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ।

ਐੱਨ ਸੀ ਸੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਸਮਾਪਤ

ਐੱਨ ਸੀ ਸੀ (ਜਸਵੀਰ ਕਾਜਲ) - ਬੀ ਐੱਨ ਡੀ ਸੀ ਐਫ ਸੈਕਟਰੀ ਸਕੂਲ ਕੋਪਲਾ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਐੱਨ ਸੀ ਸੀ ਕੈਂਪ ਦਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਠੱਠਮੀ ਵਿਖੇ 10 ਦਿਨ ਦਾ ਐੱਨ ਸੀ ਸੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਐੱਨ ਸੀ ਸੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਵਣੀ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਕੂਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਡਿਲ, ਐੱਨ ਸੀ ਸੀ ਸਬੋਧੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ, ਕਮਲਕਾਰ ਐਕਟੀਵਿਟੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫਾਈ-ਲਿਜ਼ਾਈ ਆਦਿ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਐੱਨ ਸੀ ਸੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਡਿਲ, ਗੁਪਤਾ, ਨੀਰਜ ਕੱਲ, ਚਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਸਕਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਿਤ

ਮੋਹਿੰਦਰ ਭਗਤ ਵੱਲੋਂ 'ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ' ਮਿਸ਼ਨ ਹੇਠ ਵਿਕਾਸ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਜਾਇਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਗੁਰਜੀਤ ਬਿੱਲਾ) - ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਵਿੱਚ 'ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ' ਮਿਸ਼ਨ ਹੇਠ ਲਗਭਗ 8.47 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਯੰਤੀ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਈ

ਮੋਹਟੀਆਣਾ (ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁੰਗਰਨੀ) - ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਭਾਰਤ ਰਾਜ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਏ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਡਾਕਟਰ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ, ਮੁੱਖਮਿਆਨਾ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸੰਤ ਕਬੀਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅੱਜ ਵੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ : ਸੈਣੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗਗਨ) - ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਕਬੀਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਾਸਿਧਿਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ 15ਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਤ ਪਾਗਿਕ ਕੱਟੜਤਾ, ਪਾਖੰਡ ਅਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਵਿਰੁੱਧ ਜੋ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਏਕਤਾ, ਸਮਰਥਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਕਬੀਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਅਯੋਜਿਤ ਇੱਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੱਤਾਂ ਦੀ ਵਾਣੀ ਗੁੱਜਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਥਾਨ ਸਿਰਫ ਸੈਮੀਨਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਤਿਸੰਗੇ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਆਯੋਜਨਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਗਮ ਉਰਜਾ ਦਾ ਸੋਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਦਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਏ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਕਬੀਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬੰਬ ਵਾਂਗ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾ ਰਾਹੀਂ ਆਰਥਿਕ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੇ ਬੁਰਗੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਾਰਿਠਿਕ ਸਥਲਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਅੰਬਾਲਾ ਤੋਂ ਅਯੋਜਿਆ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰੇਨ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਹੋਰ ਤੀਰਥ ਸਥਲਾਂ ਲਈ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਮਹਿਲਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਬਿੱਲ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲ ਲੱਗ ਰਿਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸ਼ੱਕੀ : ਮੀਤ ਹੇਅਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ - ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਹਿਲਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਮਹਿਲਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਪੂਰਨ ਗਮਾਇਤ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਬਿੱਲ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਕਦਮ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੇਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਰਹਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਹੇਅਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਹਿਲਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਬਿੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥ

ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਗੰਭੀਰ ਖੇਤਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਢਾਂਚੇ ਤੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬਿੱਲ ਲਿਆਉਣਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਅਤੇ ਹੱਦਬੰਦੀ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਮਹਿਲਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਪੂਰਨ ਗਮਾਇਤ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਬਿੱਲ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਕਦਮ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੇਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਰਹਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਹੇਅਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਹਿਲਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਬਿੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥ

ਸਕੂਲ ਆਫ ਹੋਟਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ 'ਅੰਨ ਉਤਸਵ 2026' ਸ਼ੈਫ ਕਨਕਲੇਵ ਦੀ ਕੀਤੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ

ਜਲੰਧਰ (ਬੈਲੀ ਐਲਬਰਟ) - ਰਜ਼ੋਈ ਕਲਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੂਝਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹੋਏ, ਲਵਲੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਆਫ ਹੋਟਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਐਂਡ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਨੇ 'ਅੰਨ ਉਤਸਵ 2026' ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਤਜਰਬੇ ਭਾਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਹੋਏ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਆਦਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਰਜ਼ੋਈ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਤੋਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਿਲਚਸਪ ਮਾਸਟਰ ਕਲਾਸਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਫ ਸੰਜੇ ਅਗਰਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੈਕਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ-ਅਨੁਕੂਲਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ੈਫ ਪ੍ਰੇਮ ਰਾਮ ਨੇ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦੀ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੈਫ ਸੰਜੇ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਇੱਕ ਫਲਾਂ ਦੀ ਨੱਕਾਬੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ। ਆਈ ਲਵ ਐੱਲ ਪੀ ਯੂ ਵਰਗੇ ਗੁੱਜਰਦਾਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰਬੂਜ 'ਤੇ ਐੱਲ ਪੀ ਯੂ ਦੇ

ਸੰਸਥਾਪਕ ਚਾਂਸਲਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਅਨੰਕ ਕੁਮਾਰ ਮਿੱਤਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਿੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਪੇਰੋਦਗੀ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰਚ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੁਆਦਾਂ ਦੀ ਚੁੱਕੀ ਸਹਾਰਾ ਸਹਾਰ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਲਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਕ ਅਨੁਭਵ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਜ਼ੋਈ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਆਦ ਗਏ ਪਕਵਾਨ ਅਤੇ ਪੈ ਪੀ ਯੂ ਦੇ ਪ੍ਰੋ-ਚਾਂਸਲਰ, ਕਰਨਲ ਡਾ. ਰਮਣ ਮਿੱਤਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਜ਼ੋਈ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਚੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਕਲਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਸਿੱਧਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਮੋਹਰ ਚੰਦ ਪੌਲੀਟੈਕਨਿਕ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਮਹਾਤਮਾ ਗੰਗਾਠੀ ਤਕਨੀਕੀ ਮੇਲਾ

ਜਲੰਧਰ (ਬੈਲੀ ਐਲਬਰਟ) :- ਮੋਹਰ ਚੰਦ ਪੌਲੀਟੈਕਨਿਕ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗੰਗਾਠੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਤਕਨੀਕੀ ਵੈਸਟੀਵਲ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਤੇ ਹਸਲ ਕੀਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਵਰਗਿਕ ਅਤੇ ਸਟੈਲ ਮਾਡਲਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਇੰਜੀ. ਸੰਦੀਪ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਾਤ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਰਗਿਕ ਅਤੇ ਮਾਡਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੰਦੀਪ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉੱਚ ਕੌਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੌਲੀਟੈਕਨਿਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਉੱਚ ਕੌਸ਼ੀ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝਿਤੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਟੈਕਨੀਕਲ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਭਾਟੀਆ (ਅਡਵਾਈਜ਼ਰ ਸਟੂਡੈਂਟ ਚੈਪਟਰ), ਗਿਆਨਿਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਤੇ ਹਸਲ ਕੀਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਵਰਗਿਕ ਅਤੇ ਸਟੈਲ ਮਾਡਲਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਇੰਜੀ. ਸੰਦੀਪ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਾਤ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਰਗਿਕ ਅਤੇ ਮਾਡਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੰਦੀਪ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉੱਚ ਕੌਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੌਲੀਟੈਕਨਿਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਉੱਚ ਕੌਸ਼ੀ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਮਤੀ ਵਿਖੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ

ਆਦਮਪੁਰ (ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ) :- ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੰਨ-ਪੰਨ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਮੱਤੀ ਡਰੋਲੀ ਕਲਾਂ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਹਿਬ ਦਿਵਸ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਸਮੂਹ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਬੇਦਾਰ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਕ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਬੇਦਾਰ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ ਉਪਰੰਤ ਮਹਾਨ ਗੀਤਰੰਗ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਂਪ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰਮਤ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ, ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਆਦਮਪੁਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ, ਬਖਸ਼ ਆਮ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਜੋਤ ਸਿੰਘ ਠੰਡਲ, ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਅਲਾਵਲਪੁਰ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨਡਾਲ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਚ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲਰਾ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈਆਂ।

ਬਲਕ ਸਿਮਿਤੀ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਚੋਅਰਮੈਨ ਤੇ ਵਾਈਸ ਚੋਅਰਮੈਨ ਨੇ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ

ਚੋਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਵਾਈਸ ਚੋਅਰਮੈਨ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਅਰੁਣ ਗੁੱਦਰਾ (ਬੀਬੀ ਕੋਲਸ) ਅਤੇ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ (ਬੀਟੀ) ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਕੋਲਸ ਇਕੱਠੇ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਵਿਧਾਇਕ ਐੱਫ. ਕਮਲਜੋਤ ਘੋਸ਼ਟ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਨਵੀਨਕੁਮਾਰ ਬਲਾਕ ਸਿਮਿਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਬੀ ਕੋਲਸ ਇਕੱਠੇ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਵਿਧਾਇਕ ਘੋਸ਼ਟ ਨੇ 56 ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਡੱਲੇ 20 ਪੁਸ਼ਟ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੈੱਕ ਤਕਰੀਬ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਚਾਰ ਮੈਂਬਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੰਬੜਾ, ਬਲਕ ਸਿਮਿਤੀ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਮਤ ਅਤੇ ਨਵੀਨਕੁਮਾਰ ਗੋਰਮ, ਆਰ ਪਾਲ ਜੋਹਰ, ਮੁੱਖ ਸਭਾ, ਸਰਪੰਚ ਯਕਮੋਲ ਕੁਮਾਰ, ਸਰਪੰਚ ਕਮਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਤੇ ਨੰਗ ਸੁਖਮ 'ਯਕਮੋਲ', ਵਿਕਾਰ ਸੋਜੀ, ਸਿਖਮ ਤਰਸਾ, ਸੰਘ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਪਰਿਚਾਰ ਟੀਮ, ਸ਼ਾਨ ਰਾਮਪੁਤ ਆਦਿ ਹੋ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਤੇ ਪੰਚ ਗਠਨ ਸਨ।

ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਕਿੱਟਾਂ ਵੰਡੀਆਂ

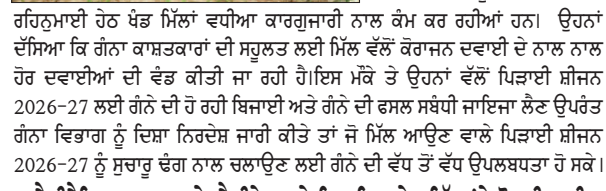
ਸਕੂਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਰਥਸਦੀਪ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਲਈ ਹੋਈ ਚੋਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ (ਬਿੰਦਰ ਸੁਮਨ) - ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਮਸ ਕਾਨਵੈਂਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਅੱਟੀ 'ਚ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਕਿੱਟਾਂ ਮੁਫਤ ਵੰਡੀਆਂ

ਗਈਆਂ। ਸਕੂਲ ਐਮ.ਡੀ ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਕੂਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਫਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੜਵੰਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਵਰਦੀਆਂ ਵੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕੱਠੇ ਹਾਕੀ ਅਕੈਡਮੀ ਤਹਿਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਡਾ: ਸੇਨੂੰ ਦੁੱਗਲ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਖੰਡ ਮਿੱਲ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਮੋਹਾਲੀ (ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ) - ਸੂਰਗਵੰਡ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਡਾ: ਸੇਨੂੰ ਦੁੱਗਲ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਖੰਡ ਮਿੱਲ, ਮੋਹਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿੱਲ ਦੇ ਗੇਟ ਦੇ ਏਰੀਏ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਰਵੇਅਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿੱਲ ਦੇ ਗੇਟ ਪੱਤੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਚੌਕੀਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਸਤਰ ਡੁੱਬ ਕੇ ਗੰਨਾ ਬਿਜਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦਾ ਜਾਇਲਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੋਰਵ ਕੁਮਾਰ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਲੱਖਾ ਅਡਰਸ ਸੂਰਗਵੰਡ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕਿਰਦਾਇ ਕਰੋ ਜਨਰਲ

ਮੈਨੇਜਰ ਬਣਦਾ ਸਹਿਕਾਰੀ ਖੰਡ ਮਿੱਲ, ਮੋਹਾਲੀ ਖੰਡ ਮਿੱਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਤਰਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੰਨਾ ਇੰਚਾਰਜ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਵਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡਰਾਵਿੰਡ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੰਨਾਪ੍ਰਾਈ ਹੇਠ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਵਧੀਆ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੰਨਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਮਿੱਲ ਵੱਲੋਂ ਕੋਰਾਸ਼ਨ ਦਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੋਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਾਈ ਸ਼ੀਸ਼ਨ 2026-27 ਲਈ ਗੇਟ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਬਿਜਾਈ ਅਤੇ ਗੇਟ ਦੀ ਸਮਲ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਇਲਾ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਗੰਨਾ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਮਿੱਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਿਛਾਈ ਸ਼ੀਸ਼ਨ 2026-27 ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਗੇਟ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪਲਬਧਤਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਐਨੀਮੇਟਿਕ 2026 ਨੇ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਫਿੱਲਡ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ

ਮੁਹਾਲੀ (ਗੁਰਜੀਤ ਬਿੱਲਾ) - ਰਿਆਤ ਬਾਗਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਆਫ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਵੱਲੋਂ ਐਨੀਮੇਟਿਕ 2026 ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੇ ਸੈਮੇਸਟਰ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਚਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਡਾਕਟਰ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਆਈ-ਸਮਰੱਥ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਸਕੂਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ 150 ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਦਯੋਗ-ਤਿਆਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਰਸਾਏ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਂਡਿੰਗ ਮੁਹਿੰਮਾਂ, ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਇੰਟੈਕਟ, ਬ੍ਰੀਡੀ ਮੋਸ਼ਨ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ, ਗੇਮ ਐਸਟੇਟ ਅਤੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰਲ ਵਿਜ਼ੂਅਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸੁਚਾਰੂ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਟ੍ਰੀਏਂਟਿੰਗ ਫਾਈਲਮਾਈਨਸ ਦੀ ਝਲਕ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ, ਜਿੱਥੇ ਏਆਈ ਟ੍ਰਲਜ਼ ਨੇ ਵਿਚਾਰ-ਸਿਰਜਨਾ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਦੱਖਲਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ, ਜਦਕਿ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਕਰਾਫਟੀਵੀ ਦੇ ਫੈਸ਼ਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਏ।

ਜੁਆਇੰਟ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਟੂਕਿਆ ਪੁਤਲਾ

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ (ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਦੀ) - ਜੁਆਇੰਟ ਫੋਰਮ ਏਕਤਾ ਮੰਚ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਜੂਨੀਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੰਤਰੀ ਸੰਨੀਵਰ ਅਰੰਭਾ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਅਤੇ ਗੋਰਵ ਕੁਮਾਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜੱਬੇਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਨਬਰ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਲਵਿੰਦਰ ਵੱਖ ਵੱਖ

ਬੁਲਾਉਣ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਕਾਰਕੁੰਬਰ ਨੇ ਸੱਦੇ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੰਤਰੀ ਸੰਨੀਵਰ ਅਰੰਭਾ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਅਤੇ ਗੋਰਵ ਕੁਮਾਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜੱਬੇਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਨਬਰ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਲਵਿੰਦਰ ਵੱਖ ਵੱਖ

ਰਿਆਤ ਬਾਗਰ 'ਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੈਰੀਅਰ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਮੋਹਾਲੀ (ਗੁਰਜੀਤ ਬਿੱਲਾ) - ਜਿਲ੍ਹਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਲੋਂ ਰਿਆਤ ਅਤੇ ਬਾਗਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਫਲ ਕੈਰੀਅਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੈਰੀਅਰ ਵਿਕਲਪਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਇਮਰਿਟਾਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸੰਬੰਧੀ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਿੱਲਡ 'ਤੇ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸ਼ੀਆਂ, ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ, ਐਸ ਏ ਐਸ ਨਗਰ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਮਾਰਿੰਗ ਵੱਲੋਂ ਭਾਗ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਖਮਨ ਮਾਨ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਡਰਸ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਤੋਸ਼ਨਕ ਉੱਤਰ ਮਾਰਿੰਗ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ (ਜਾਵਿੰਦਰ ਸੇਠੂ, ਮਿਥਲਕ ਸਰਗ) - ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਕਮੇਟੀ ਪਿੰਡ ਕਲੋਨੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਏ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਸ਼ਰਧਾ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧੀਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸੈਕਟਰੀ ਅਨਦੀਪ (ਅੰਗੂ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਗੁਜੂ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨ

ਡਿਸਕਵਰੀ ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਰਿਹਾ

ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ (ਦਰਬਨ ਜਿਲਦ)-ਸਰਾਫ਼ ਐਡਵੀਕੇਟਜ਼ ਗਲੋਬਲ ਡਿਸਕਵਰੀ ਸਕੂਲ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਦੇ ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਵਿਤਾ ਅਸੀਜਾ ਦੀ ਹਰਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਸੈਸ਼ਨ 2025-26 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ 100% ਨਤੀਜਾ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਾਮ ਗੌਰਵ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਉਪਲਬਧੀ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਸਕੂਲ ਕੈਂਪਸ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਮਾਣ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਸਮੀਨ ਕੌਰ 98% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ, ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ 96.8% ਅੰਕ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਤੇ ਸੁਖਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ 95.4% ਅੰਕ (89%), ਹਰਨਰ ਕੌਰ (88.4%) ਤੇ ਜਸਲੀਨ ਕੌਰ (88.2%) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਕੂਲ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਕਮਲੇਸ਼ ਸਰਾਫ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਪਲਬਧੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਠਿਨ ਮਿਹਨਤ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਲਗਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਮੁਨੀਸ਼ ਜਿੰਦਲ 'ਆਪ' 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਪੁਰੀ (ਮਿੱਠ ਗਰਗ)-ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਟੁਕੜਾ ਲੱਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਮੁਨੀਸ਼ ਜਿੰਦਲ ਰਿੱਕੂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪੱਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਅੰਧਿਕਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ' ਦਾ ਝਾੜੂ ਫੜ ਲਿਆ। ਇਹ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਏ.ਐੱਸ.ਟੀ. ਸੁਖਵੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਸੁਖਵੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਨੀਸ਼ ਜਿੰਦਲ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਵਾਹਤ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲੋਕ-ਪੰਥੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ 'ਆਪ' ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹਨ। ਮੁਨੀਸ਼ ਜਿੰਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਤੇ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਸੋਚ ਸਦਕਾ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਆਪ' ਦੇ ਆਗੂ ਸੰਦੀਪ ਬਾਂਸਲ, ਪੰਜਾਬ ਟ੍ਰੇਡਰਜ਼ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੁਸ਼ਪਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਾਬਕਾ ਕੌਂਸਲਰ ਅਸ਼ਵਨੀ ਧੀਰ ਤੇ ਰਾਜੀਵ ਚੌਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਪਬਲਿਕ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪੀ ਐੱਸ ਟੀ ਈ ਟੀ 'ਚ ਲਹਿਰਾਇਆ ਪਰਚਮ

ਸਮਾਣਾ (ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ)-ਪਬਲਿਕ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਐਂਜ਼ਕੋਰਨ ਸਮਾਣਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਟੀਚਰ ਇਲਿਜ਼ੀਬਿਲਿਟੀ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਕਾਲਜ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਨਾ ਗੌਰਵ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੇ 22 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉਪਲਬਧੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਬਲਿਕ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ (ਪਿੰਚੂ ਨੇ ਪੀ ਐੱਸ ਟੀ ਈ ਟੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉਪਲਬਧੀ ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਠਿਨ ਮਿਹਨਤ, ਕਾਲਜ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਉੱਚਕੋਟੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ਼ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੇ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਜਵਲ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸ਼ੁੱਭ-ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਾਲਜ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਤੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਕੌਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰ. ਗੁਰਪਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਭਾਗ) ਡਾ. ਅਮਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਡਾ. ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਵੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇ।

ਆਦਰਸ਼ ਕੰਨਿਆ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਪੈਨ ਵੱਡੇ

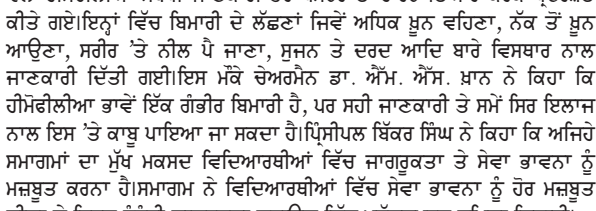
ਜਗਦੀਪ (ਸੋਨੀ ਕਰੋੜਾ)-ਨਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੌਕੇ ਜ਼ਰੂਰਤਮੱਦ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਹਿਲਪਫੰਡ ਵੱਲੋਂ ਆਦਰਸ਼ ਕੰਨਿਆ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਦੇ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਪੈਨ ਵੱਡੇ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾਕਟਰ ਬੀ ਬੀ ਸਿੰਗਲਾ ਤੇ ਜਗਦੇਵ ਆਰੀਆ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਤਾਰਾ ਦੇਵੀ ਸਕੂਲ, ਸਰਵਵਿੱਤਕਾਰੀ ਸਕੂਲ, ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲ ਜਗਦੀਪ ਤੇ ਹੋਰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਪੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾਕਟਰ ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ ਓਹਰੀ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਨਰੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਗਲੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰਿਆਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਨੀਤਾ ਰਾਣੀ, ਮੈਨੇਜਰ ਵਿਨੋਦ ਗੁਪਤਾ, ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਕੈਪਟਨ ਨਰੇਸ਼ ਵਰਮਾ, ਆਰ. ਕੇ. ਗੁਪਤਾ, ਡਾਕਟਰ ਬੀ. ਬੀ. ਸਿੰਗਲਾ, ਡਾਕਟਰ ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ ਓਹਰੀ, ਜਗਦੇਵ ਆਰੀਆ ਤੇ ਮੈਡਮ ਸ਼ਿਵਲੀ ਕੰਨਿਆਲ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਰਹਿਬਰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵ ਗੈਮੀਫੀਲੀਆ ਇਵੈਂਟ ਮਨਾਇਆ

ਭਵਾਨਗੜ੍ਹ (ਰਾਜ ਖੁਰਮੀ)-ਰਹਿਬਰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸਿਜ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਗੈਮੀਫੀਲੀਆ ਇਵੈਂਟ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਵਸਟ ਸਟਾਪ ਟੂ ਐਕਟ' ਥੀਮ ਹੇਠ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਟਾਪਗੁਰੂਤਾ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਗੈਮੀਫੀਲੀਆ ਬਿਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨਾ ਵੈਲਊਊਣ ਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੈਮੀਫੀਲੀਆ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਰਗੇ ਪੋਸਟਰ ਤੇ ਚਾਰਟ ਲਿਖਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਧਿਕ ਖੂਨ ਵਹਿਣਾ, ਪੌੜ ਤੇ ਖੂਨ ਆਉਣਾ, ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਨੀਲ ਪੈ ਜਾਣਾ, ਜੁਜ਼ ਤੇ ਦਰਦ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ. ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੈਮੀਫੀਲੀਆ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬਿੰਬਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਮਾਗਮ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।

ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ : ਡਾ. ਸਲਵਾਹਨ/ਗਹਿਲੇਵਾਲ

ਸਰਲਾ (ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ)-ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਮ ਤੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਕੀਮਾਂ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੈਨਾਂ ਕਰੀਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਹਿਤ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਅਸਲ ਆਦਮੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇੱਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਅੰਬ ਸਲਵਾਹਨ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਹਿਲੇਵਾਲ ਨੇ ਇਸ ਪੱਠਰਗਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੱਠਰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨ ਜਨ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇੱਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਵਿਖੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਰਕਲ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਪੈਂਡੈਲਟ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਰਕਲ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਰੋਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਵਾਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਕ ਘਰ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਰੋਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਮੂਹ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ 'ਚੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਸੰਦ ਹੋਏ ਗਾਇਬ

ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਚ ਭਾਰੀ ਰੋਸ

ਭੀਖੀ (ਪਰਮਵੀਰ ਬਰਮਾ)-ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ ਭੀਖੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਦ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਰੋਸ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਸਲ ਬੀਜਣ ਤੇ ਖੇਤ ਦੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਸੰਦ ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਲੱਭ ਪੈਣ 'ਤੇ ਇਹ ਸੰਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਥੇ ਸੰਦ ਮੌਜੂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੋ ਸੰਦ ਲੈਣ ਆਏ ਤਾਂ ਓਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਦ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਨੌਸ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸੰਦ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੰਦ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਕਿਰਾਭ ਨਾ ਕਿਤੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਘਪਲਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾਵੇ ਹੱਲਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਤੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸੰਦ ਦੇਣ ਤੋਂ ਟਾਲ ਮਟੋਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 2-3 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਸੰਦ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਲੱਭ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਲੀਲਾ ਸਿੰਘ ਮਿਰਗ, ਚਰਨਜੀਤ ਭੱਟਲ, ਸਵਦਨ ਸਿੰਘ, ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਅਕਰਭ ਖਾਨ, ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਇੰਟਰ-ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਸੰਪੰਨ

ਫਰੀਦਕੋਟ (ਐਲਗਜੈਂਡਰ ਡਿਸੂਜਾ)-ਫਰੀਦਕੋਟ ਐਂਜ਼ਕੋਰਨ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਆਫ ਹਸਪਤਾਲ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ 'ਇੰਟਰ-ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 2026' ਦਾ ਜਗਦੀਪ ਪੈਂਡਾ ਪਾਉਣ ਸੰਬੰਧ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਖੇਡ ਮੌਕੇ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਫੈਕਲਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਫੈਕਲਟੀ ਸੀਨੀਅਰ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਤੇ ਜੂਨੀਅਰ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਖੇਡ ਵਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਜੇਤੂ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਸੁਖਿੰਦਰ ਸੈਨ, ਡਾ. ਗਗਨ ਭਗਤ, ਡਾ. ਐਸ਼ਵਲ ਦਾਹੁਜਾ ਤੇ ਡਾ. ਅਮਨ ਸੇਨੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਮਾਰਗ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਕਨੀਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਵਾਇਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬੇਚ 2023 ਦੀ ਟੀਮ ਉਪ-ਜੇਤੂ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਵੇਕ ਮਿਸ਼ਰਾ ਤੇ ਮਨੋਕ ਸ਼ਰਮਾ ਵਰਗੇ ਹੋਟਹਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਬੇਚ 2020 ਤੇ ਬੇਚ 2025 ਨੇ ਸਾਥੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਡਾ. ਕਵਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ

(ਹੈੱਡ, ਵਿਕੀਕੋਲ ਐਂਜ਼ਕੋਰਨ) ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਆਯੋਜਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਅਮਿਤ ਸੈਨ, ਡਾ. ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਖੁਰਨ, ਸਪੋਰਟਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਵੇਕ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਤੇ ਸਪੋਰਟਸ ਸਕੱਤਰ ਹਾਜ਼ਰ ਤੇਤਰਵਾਲ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਖੂਬ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਵਰੀਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਹੋਲਡ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਪ੍ਰ. (ਡਾ.) ਰਾਜੀਵ ਸੂਦਾ ਨੇ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਮੁਢਾਬਰਕਾਦ ਦਿੱਤਿਆ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਤੇ ਟੀਮ ਵਰਕ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹਿਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹਨ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜੇਤੂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਟਰਾਫੀਆਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ 'ਮਾਨਵ ਏਕਤਾ ਦਿਵਸ' 24 ਨੂੰ

ਸਮਾਣਾ/ਠਾਂਡੀ ਦਿੱਲੀ (ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ, ਗੁਰਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ)-ਇਲਾਹੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਦਾ ਦਿਵਸ 'ਮਾਨਵ ਏਕਤਾ ਦਿਵਸ' 24 ਅਪ੍ਰੈਲ 2026 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮ-ਮਈ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਸੁਚੱਜੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਏਕਤਾ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਮਲਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਸੁਦੀਕਸ਼ਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਰਾਜਪਿਤਾ ਰਮਿਤ ਦੀ ਪਾਵਨ ਜੁਗੁਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬੁਰਜੀ ਸਥਿਤ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਸਮਾਨੇਂ ਗਰਾਉਂਡ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਭਗਤ ਪ੍ਰੇਮ, ਭਗਤੀ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸੰਗਮ ਦਾ ਅਭਵ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਪਾਵਨ ਅਵਸਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਤਮਿਕ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਉਤਸਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਜੋੜਦਿਆਂ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ' ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਅਧਿਆਸ ਕਰਵਾਏਗਾ। ਇਹ ਪਾਵਨ ਦਿਹਾੜਾ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਤਿਆਗ, ਸਮਰਪਣ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾਇਤ ਸੇਵਾ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਮਿਸਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਚਾਹਤ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ, ਨਿਰਾਭਰ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਇਆ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਰੋਵਰ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਯੁਨਾਇਟ ਕੰਪ ਦੀ ਲਗਦੀਆਂ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸੁਖੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲਗਦੇ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨਿਰਵਾਰਥ ਭਾਵ ਨਾਲ ਯੁਨਾਇਟ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣਾ ਅਮਲਕ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਗੇ।

ਪੱਤੇ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ 'ਚ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਧਰਨਾ ਜਾਰੀ

ਵਫਦ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ

ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਤੁਰੰਤ ਹੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਜਲਦੀ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਲਦੀ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ, ਮੁੱਖ ਸੁਲਠਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਗਨਦੀਪ ਭੀਖੀ, ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਤੇਤਾ ਸਿੰਘ ਮਾਸਰਣ, ਬਲਾਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਰਣਸੀਹ ਪੁਰਦ, ਇਕਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ, ਇਕਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਰਾਮ ਬਖਸ਼, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵੰਤਰ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ, ਗਿਲਾ ਆਗੂ ਸੋਨੀ ਨੰਗਲ, ਰੋਸਮ ਯੁਵਕੰਟ, ਇਕਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਮੀਤ ਜਵਾਹਰ ਵਾਲਾ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀ ਦਿਲੀਪ ਸਿੰਘ ਆਗੂਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਵਫਦ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ

ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਲਦੀ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ, ਮੁੱਖ ਸੁਲਠਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਗਨਦੀਪ ਭੀਖੀ, ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਤੇਤਾ ਸਿੰਘ ਮਾਸਰਣ, ਬਲਾਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਰਣਸੀਹ ਪੁਰਦ, ਇਕਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ, ਇਕਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਰਾਮ ਬਖਸ਼, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵੰਤਰ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ, ਗਿਲਾ ਆਗੂ ਸੋਨੀ ਨੰਗਲ, ਰੋਸਮ ਯੁਵਕੰਟ, ਇਕਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਮੀਤ ਜਵਾਹਰ ਵਾਲਾ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀ ਦਿਲੀਪ ਸਿੰਘ ਆਗੂਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕਾਲਜ ਨੇ ਅੰਤਰ-ਕਾਲਜ ਫੁੱਟਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਜਿੱਤੀ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਸਾਹਿਬ (ਪੁੱਜਦ ਬਾਰਦਵਾਜ)-ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਅੰਤਰ ਕਾਲਜ ਫੁੱਟਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ (ਸੈਸ਼ਨ 2025-26) ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕਾਲਜ ਫਰੀਦਕੋਟ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ 3-0 ਨਾਲ ਹਾਰ ਤੇ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਜਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਾਮ ਗੌਰਵ ਕੀਤਾ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਕਮਲੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਨੂੰ ਮੁਢਾਬਰਕਾਦ ਦਿੱਤਿਆ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕਾਲਜ ਇੱਕ ਸਿਰਮੌਰ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

ਪੀ ਐੱਮ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਦੇ ਧੀਰਯ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ

98.6% ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਡਵੀਜ਼ਨ 'ਚ ਰਿਹਾ ਅੱਵਲ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਫਾਉਂਟੇ (ਐਲਗਜੈਂਡਰ ਡਿਸੂਜਾ)-ਪੀ ਐੱਮ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਫਰੀਦਕੋਟ ਫਾਉਂਟੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧੀਰਯ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ (ਸੀਐੱਸਸੀ) ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ 98.6% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਕਿਰਾਭ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧੀਰਯ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਕੂਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਸੈਨਾਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਡਵੀਜ਼ਨ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ 58 ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਗੌਰਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧੀਰਯ ਭਾਰਦਵਾਜ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਿਆ 'ਚ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਬਿੰਦਿਆ ਸ਼ਰਮਾ ਗਣਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾ ਹੈ। ਧੀਰਯ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਸਰੋਵ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 97.4% ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਦੂਜਾ ਤੇ ਨੂਤਨ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 96.2% ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਬਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉੱਜਵਲ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਆਗਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਮੀਦ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਸਕੂਲ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਜਾਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਗਾ ਕੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਸਾਬੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ

ਸ਼੍ਰੀ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪੁੱਜਦ ਬਾਰਦਵਾਜ)-ਅਫ਼ੀਮ ਬਰਾਮਦੀਆਂ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਜਾਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ 'ਚੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋਏ ਫ਼ਾਰਬੰਡ ਵਾਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਬੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਸੀ ਪਠਾਣਾਂ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਚਾਰ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਫ਼ੀਮ ਬਰਾਮਦੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਮਿਤੀ 5/4/23 ਨੂੰ ਬਾਣਾ ਬਸੀ ਪਠਾਣਾਂ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 18/ਓ1/85 ਅੰਨ ਡੀ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕ

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ

ਐਤਵਾਰਤਾ

ਭਾਵੇਂ ਤਾਰੇ ਗਰਦਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੇ
ਪਰ ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਖੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਨੇ
ਗਤ ਦਿਵਸ ਦੇ ਗੋੜੇ ਅੱਖ ਵਿੱਚ
ਲਾਲੀ ਬਣ ਕੇ ਅੜ ਸਕਦੇ ਨੇ।

- ਮਨਜੀਤ ਪੁਰੀ

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ
(ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਭ ਤੋਂ)

Regd. No : L-4/Pb-JL-0023/2024-26, (R.N.I.)-00068/57

ਜਲੰਧਰ : ਐਤਵਾਰ, 19 ਅਪ੍ਰੈਲ 2026

www.nawanzamana.in

ਕੀਮਤ 5.00 ਰੁਪਏ

2026. ਹਿੰਦੀ ਫ਼ਿਲਮ 'ਪੁਰੰਗ' ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਦਿਆਂ 1000 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਪੁਰੰਗ' ਇੱਕ ਨੌਂ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ 840 ਕਰੋੜ ਕਮਾਈ ਸਨ। ਮਲਟੀਪਲੈਕਸਾਂ ਅੰਦਰ ਜੁੜੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੇ ਅੱਜੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਨਾਂਅ ਉੱਤੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਰੰਗ ਦੀ ਬੇਲਗਾਮ ਅਤੇ ਬੇਕਿਰਕ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਤੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਇਹ ਜਮਾਤਾਂ ਲੰਬਾ ਸਫ਼ਰ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਏਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਫ਼ਰ ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੋਂ ਮੋਹ ਭੰਗ ਤੱਕ ਅਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਰੁਮਾਸ ਤੋਂ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਰੁਮਾਸ ਤੱਕ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਫ਼ਰ ਇਹਨਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਹੰਢਾਈ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਰੇਕ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਉਤਪਾਦਕਾਂ, ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ,

ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ : ਲੂਣਾ ਅਤੀਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ੈਲਾ ਵਰਤਮਾਨ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਭੰਡਾਲ

ਕਾਰੀਗਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਰਵਿਸ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ-ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤਨਖ਼ਾਹਵਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਭ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਅਲੱਖ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਘੱਟ ਜਾਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣਾ ਤਿਲ ਫੁਲ ਫੇਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜਮਾਤਾਂ ਜੇਕਰ ਯੂਰਪੀ ਮਾਨਵਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦੀਆਂ ਜਨਮਦਾਤੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਯੂਰਪੀਅਨ ਡਾਕਸ਼ਿਣ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਧੇੜੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬੇਹੱਦ ਤਿਲਕਵਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਮਾਸ਼ੀ ਇਹਨਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਉਣ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਅਗੇਤੀ ਸ਼ਕਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਸੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਤੱਕ ਸਭ ਇਹਨਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹਿਦੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਮਾਸੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਰਗਰਮ ਹੋਈ, ਜਿੱਥੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਬੁਰਜੁਆਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸੀ, ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ-ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਟੋਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਆਗੂ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ, ਇਹਨਾਂ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਜਿਹੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਅਧਾਰ ਕਿਸਾਨੀ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਰਿਹਾ, ਜੋ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਉਪ-ਭਾਗ ਹੈ।

ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਦਬਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ। ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਤਵੰਤਾ ਦਰਜਾ ਹੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਅਰਬਚਾਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਸਰਮਾਏ ਦਾ ਇਕੱਤਰੀਕਰਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਮਾਇਆ ਕਦੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਆਪਣੇ ਅਕਾਰ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੀਮਤ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਥਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿੱਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਫ਼ ਟਾਟਾ ਤੇ ਬਿਰਲਾ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਭਲਵਾਨ ਵਜੋਂ ਉਭਰਨ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਪੀਸੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਵੀ ਹੈ।

ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਗੁਰਬਤ ਨੂੰ ਅਣਕੰਧਿਆ ਕਰਕੇ ਚੁਣੀ ਸੀ। ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ-ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਅਗਲੇਰੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੱਛੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਏ। ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਕ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਸਿਰਫ਼ 18 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ, ਵੱਡੇ ਆਈ ਆਈ ਟੀ (ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ) ਅਤੇ ਆਈ ਆਈ ਐਮ (ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ) ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। (ਵਡੇਰੀਆਂ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤਾਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਦਰ ਹੋਰ ਵੀ ਘੱਟ ਸੀ) ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਲੋਕ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹਤਾਨਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਰੁਖ਼ ਮੁਕਤ ਸਿੱਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੱਕ ਇਹ ਵਿਦਾਰ ਗਾਂਧੀ ਤੱਕ ਸਭ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਵੱਡੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਲਕ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਅਵਾਮ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੁਪਨਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਖਰ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

1960ਵਿਆਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਨਹਿਰੂਵਾਦੀ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਨਿੱਜੀ ਸੈਕਟਰ ਸਮੇਤ ਰਲਿਆ-ਮਿਲਿਆ ਅਰਥਚਾਰਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ 60ਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਨਹੀਂ, ਦੋ ਆਈ ਆਈ ਐਮ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਆਰੀਕਨ ਸ਼ਰਲਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। 1973 ਵਿੱਚ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਤੀਸਰਾ ਆਈ ਆਈ ਐਮ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗਜ਼ (●"↔") ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਾ ਸੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਉਹ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਉਭਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਆਉਣੀਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਖਲਾਈਯਾਤਰਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨੋਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਉਥੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਫਲਸਰੂਪ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਫੈਕਟਲੀ ਅਤੇ ਗਰੈਜੂਏਟਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਾਰੀ ਮੰਗ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਤਾਂ ਬੜ੍ਹੀ ਹੀ ਸੀ। ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖੀ ਭਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਬ ਪੈਸਾ ਬਣਾਇਆ।

ਆਈ ਆਈ ਟੀਜ਼ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੁਝ ਦਿਖਾਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨੌਟਵਰਕ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਅਜਿਹਾ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'the Castle of Merit' ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 1960ਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਤਵੰਤੇ-ਉੱਚਜਾਤੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਲਈ ਜਾਤੀ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮਹਿੰਗੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਇੰਡੀਅਨ ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਵੀ ਪੱਲੂ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕੀ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਹਾਰਤ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਜੁੜਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਜੋ ਅੱਠ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸੇਂਟ ਸਟੀਫਨਜ਼ ਜਿਹੇ ਕਾਲਜ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੇਠ ਆ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੁਝ ਚੋਣਵੀਆਂ ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸੁਣੇ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖੀ ਭਰ ਲੋਕ ਹੀ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਚਾਲਕ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਬੇਹੱਦ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਲੋਲਭ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੜੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਭਾਗ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ।

ਰਿਫ਼ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 1984 ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਸ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ "ਦੂਨ ਕੈਬਨਿਟ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਕਈ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੋਗਰਾਏ ਵਿਚਲੇ ਦੂਨ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੂਨ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਨ ਨਾਮ ਨੇ 1935 ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਅੰਤ ਪਤਵੰਤੇ 'ਈਟਨ ਐਂਡ ਹੋਰਸ' ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਪਤਵੰਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ। 'ਈਟਨ ਐਂਡ ਹੋਰਸ' ਸਕੂਲਾਂ ਨੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਗੁਰੂਤਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਜ ਵੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦਾਸ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਵੰਤਾ ਢਾਂਚਾ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਤਵੰਤਾ ਢਾਂਚਾ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਜਾਂ ਲਿਆਕਤ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਨਮ ਕਿੱਥੇ ਲਿਆ ਹੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਖਰਲੀ ਪੌੜੀ ਉੱਤੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਗਰੀਬੀ ਹਟਾਏ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਡੂੰਗੀ-ਝੋਂਪੜੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰੀ ਨਸਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਅਥਾਣੀ ਘਟਾਉਣ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਪਿੱਛੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਹਾਕਮ ਅਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਸਨ। 1970ਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਫੈਲੇ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਅਵਾਮ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਕਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਮੋਹ ਭੰਗ ਹੋਣਾ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਇਹ ਪਤਵੰਤੇ ਪੁਦ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਨਿਉਟਰਲ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਦੱਸਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸੇ ਢੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ ਮੁਲਕ ਦਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਅਵਾਮ ਜਾਤੀ ਅਧਾਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਅਧਾਰ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਗੁੰਗਾਰਾ ਭਰਨ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ 'ਮੰਡਲ-ਕਮੰਡਲ' ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਵਾਜਪਾਈ-ਅਡਵਾਨੀ ਜੋੜੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਫਿਰਕੂ ਪੱਤੇ ਖੋਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨੀ ਰਾਮ-ਮਾਇਆਵਾਤੀ, ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਨੇ ਉੱਤਰ-ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੁਠੀ ਬੋਲਣ ਦੀ

ਸਿਆਸਤ ਅੰਦਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਹੋਣ ਦਾ ਅਰਥ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਆਰ ਐੱਸ ਐੱਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਗੁਮਾਸ਼ੀਗਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਹ ਬਾਨੋ ਕੌਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਤਾਲੇ ਖੁਲ੍ਹਾਉਣਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਯਤਨ ਸਨ, ਜੋ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ ਨੂੰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੇਕਰ ਜਨਤਾ ਨੇ ਫਿਰਕੂ ਲਾਮਬੰਦੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੀ। ਨਰਫਤੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਬੀ ਜੇ ਪੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ?

ਇਹੀ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸੀ ਜਦ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਿਸ਼ਰਤ ਅਰਥਚਾਰਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸੱਤਾ ਨੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆ। ਨਰਸਿਮਾ ਰਾਓ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਉੱਤੇ ਸਟਰ ਦਾ ਪੰਜਾ ਦਿੱਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਰਮਾਏ ਅਤੇ ਜਿਨਸਾਂ ਲਈ ਘਰੇਲੂ ਮੰਡੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਦਰ ਘਟਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਏਨੀ ਛੇਤੀ ਵਾਪਸਿਆ ਕਿ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੁਨੀਆ ਬਦਲ ਗਈ।

ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਰੂੜ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਮੰਡੀ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੀ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀ। ਟੀ ਵੀ ਉੱਤੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਫਿਲਮਾਂ, ਸੀਰੀਅਲ, ਸੰਗੀਤ, ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਕੇਬਲ ਦੇ ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਦਰਤਸ਼ਕ ਦੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾ ਦਿੱਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਰਾੜ ਮੁੜ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਪਰਤ ਆਏ ਤੇ 'ਯੇ ਦਿਲ ਮਾਂਗੇ ਮੇਰ' ਜਿਹੇ ਲੋਲਗਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਭੇਗ ਨੂੰ ਵਢਿਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅੰਦਰ ਨਵੇਂ ਮਾਲ ਤੇ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸ ਉੱਸਰ ਗਏ। ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਾਪਸ, ਕਾਰਾਂ-

ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੁਦਰਤੀ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਸਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ "ਡੀਸੀ" ਦਾਖਲ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਕੋਚਿੰਗ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕੋਟਾ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ-ਮਾਯੂਸੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨਵੀਆਂ "ਬਰਕਤਾਂ" ਨੂੰ ਹੰਢਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਨਾ ਵੀ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਖੋਜ ਹੀ ਹੋ ਨਿੱਬੜੀ। ਇਹ ਖੋਜ ਖੋਜਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਰੱਖਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਵੇਂ ਆਈ ਟੀ ਵਕਰ ਅਤੇ ਐੱਮ ਬੀ ਦੇ ਗਰੈਜੂਏਟ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਕੰਜ ਗਸਲ ਕਰਕੇ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ। ਇਸ ਐੱਮ ਬੀ ਦੇ ਆਗਮੀ ਦੇ ਬੰਦ ਲੱਗਭੱਗ 2000 ਤੋਂ 2014 ਤੱਕ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈ ਕੇ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਮੁੱਲ ਵੱਟਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਗੈਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਉਭਾਰ ਆਇਆ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅੰਦਰ ਪੱਕੇ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ, ਜੋ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਗੇਟਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੌਕੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਾਰਕ, ਸਵਿਮਿੰਗ ਪੂਲ, ਪਾਰਕਿੰਗ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਗੁਲਤ ਵਾਲੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਸਮਾਨ ਛੂਹਣ ਲੱਗੇ। ਹੁਣ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅੰਦਰ ਵਲਾਈ ਓਵਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਸਮਾਨ ਪਵਰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਐੱਪਾਂ ਤੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਜਮਾਤਾਂ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚ ਕੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ।

ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਹਾਸ਼ੀਆਗਤ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਰਾਹਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਚਿੰਗ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਭਰਨਭੱਗ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਨਵੀਆਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਸੁਗੁਲਤ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਹਰੇਕ ਪੱਠੇ ਕਾਲੋਨੀ ਸਮੇਂ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਕੋਲ ਛੋਟੀ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਡੂੰਗੀ-ਝੋਂਪੜੀਆਂ ਬਸਤੀ ਵੀ ਵੱਸ ਗਈ ਸੀ। ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਵਰਗ ਵੀ ਏਨਾ ਛੋਟਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ ਜਾਂ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਰਯੋਗ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰਬਤ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੀ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਮੂਹਰੇ ਇਹ "ਬਰਕਤਾਂ" ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਸਿੱਧ ਹੋਈਆਂ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਲੱਖਾਂ ਮੱਧਲੇ ਨਵ-ਪਠਾਣ ਹੁਣ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨਵੇਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਥਾਈ ਤੌਰ ਤੇ ਬਣਨਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ "ਪੱਧਰ" ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਸੁਗੁਲਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਨੀਤੀ ਨੀਤੀ ਇਹ ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 900 ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਰੀਕੂਲਮ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ 130 ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡੀਮਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਤੁਰਬਾ ਚਾਲਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹੀ ਹਨ।

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਖਰਲੇ ਸਕੂਲ ਫੀਸ ਵਜੋਂ ਸਾਲ ਦੇ 5 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਪਏ ਸ਼ੁਲਠਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਧੂ ਭਾਈ ਉੱਚੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 90 ਫੀਸਦੀ ਅਥਾਈ ਦੀ ਆਮਦਨ 25000 ਰੁਪਏ ਮਤੀਆ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਇਹ ਰਕਮ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਕਦੇ ਇਹ ਸਕੂਲ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਏਥੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸਿਲੀਬਿਟੀ ਬੱਚਿਆਂ ਕਾਰਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਧੂ ਭਾਈ ਅੰਬਾਨੀ ਸਕੂਲ ਇਸ ਲਈ ਖਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਸ਼ਵਰੀਆ ਰਾਏ ਅਤੇ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਬਚਨ ਦੀ ਬੱਚੀ ਅਰਾਪਿਆ ਨੇ ਸਕੂਲ ਫੰਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਲੇਟੀ ਸਟੇਜ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਨਵ-ਪਠਾਣ ਮੱਧਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਏਨੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਖਾਸ "ਪੱਧਰ" ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ "ਪੱਧਰ" ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਉੱਤੇ ਹੀ ਟਿਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਸਕੂਲਾਂ/ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੋਰਨਾਂ ਪਬਲਿਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ? ਕੋਈ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਫੈਕਟਲੀ ਦਾ ਖੋਜ ਕਾਲਜ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਘੱਟ ਹੀ ਹੈ, ਵੱਧ ਨਹੀਂ।

ਮੰਟਰ ਸਾਈਕਲਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਾਡਲ, ਜੀਜ਼ਨ, ਮੈਕਡਨਾਲਡ ਤੇ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਵੇਂ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਬਣ ਗਏ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਦਾ ਸਾਰਾ ਢਾਂਚਾ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਨਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਨੇ ਮੁੱਖੀ ਭਰ ਪਤਵੰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਲੱਬਾਂ, ਬੰਗਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸਿਮਟ ਗਏ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਵੱਸੇ। ਹੁਣ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਸਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਨਵੇਂ "ਬੋਸ" ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਬਿਜਨੈਸ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹ

ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਿੱਲ ਦਾ ਡਿੱਗਣਾ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਿਆਸੀ ਪੰਧ ਦੇ ਸੰਕੇਤ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੀਤੀ ਸਤਾਰਾਂ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਦਿਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਜਿੱਦਾਂ ਦਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਹ ਆਸ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਬਿੱਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਜਿਵੇਂ ਦਮੋਦਰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਅਜਿੱਕਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਲੜੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਖਰੀ ਵਕਤ ਅੱਗੇ ਮਿਲ ਜਾਣੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਜੁਗਾੜ ਆਖ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਇਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦੋ ਹੋਰ ਬਿੱਲ ਵੀ ਹਾਰਨ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨੇ ਠੀਕ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚ ਲਏ। ਸਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਚੱਲੇ ਆਏ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਨਿੱਜੀ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਝਟਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਪਿੱਛੇ ਖੜੇ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਪਾਰ ਤਿੱਖੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰਲੇ ਅਜਿੱਕੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚੋਖੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਿੱਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵੋਟਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਲਾਂ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਿੱਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਦੰਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਧਿਰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਵੇਂ ਬਿੱਲ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਹੱਦਬੰਦੀ ਵੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਗਿਆ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਹਾਨਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਹੱਦਬੰਦੀ ਕਰਨ ਲਈ

ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਈ ਕਿ ਹੱਦਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਪਾਸੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪਰਵਾਰ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਆਬਾਦੀ ਘਟੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਇਸ ਲਈ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਧ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਿਲਾਸੇ ਦੇਂਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਰਿਹਾ ਕਿ 2023 ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੇ ਜਿਸ ਬਿੱਲ ਲਈ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 454 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੋਟ ਪਾਈ ਸੀ, ਇਸ ਵਾਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 298 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਅਤੇ 230 ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿੱਲ ਨਾਲ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਭਾਵੇਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਦੀਆਂ 352 ਵੋਟਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ 54 ਵੋਟਾਂ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ-ਦੂਸਰੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੁਸ਼ਟਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰੱਖੇ ਗਏ ਦੋ ਬਿੱਲ, ਇੱਕ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠਲੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਹੱਕ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਅਗਲੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਨਿਕਲ ਪਈ ਹੈ।

ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹੱਕ ਦੇਣ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਖੋਭ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਵੇਟਰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਯਤਨ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕੀ। ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਰਾਜ ਗੱਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਗੱਲੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ

ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਕਦੇ ਸਖਤ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦੀ। ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਆਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਤਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਕਈ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਏਨੀ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੋਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਦੀ ਵੀ

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਝਿਜਕਾਂਗੇ ਨਹੀਂ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਇਹ ਸੋਚ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦੁਸਰਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਵੀ ਉਦੋਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਲੋਂ ਨੀਤ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਜਦੋਂ 2023 ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਬਿੱਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਹੋਣਾ ਫੇਰਨ ਵਰਗੀ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਤੋਂ ਦੁਸਰੇ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਰੋਧ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 2024 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤੇ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਖਦੇ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਧਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋ ਉਦੋਂ ਇਹ ਟੈਲਾ ਮਿਲਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ 2024 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਦੇ ਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਦਾ ਵਕਤ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਸ ਵਾਰੀ ਉਦੋਂ ਛੱਡੀ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਭਧ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ (ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮਰਦਾਂ ਪਿੱਛੇ 1084

ਔਰਤਾਂ) ਵਾਲਾ ਕੋਰਲਾ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮਰਦਾਂ ਪਿੱਛੇ 1038 ਵੋਟਾਂ ਵਾਲਾ ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਤੇ 995 ਔਰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਰਾਜ ਇਸ ਪੱਖ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਹਨ। ਚੌਥਾ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮਰਦਾਂ ਪਿੱਛੇ 992 ਔਰਤਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੋਹਰੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਗੱਲ ਛੇਤਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਸਲ ਇਰਾਦੇ ਸਮਝਣੇ ਅੱਖੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਚੋਣਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਆਸਾਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਏਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣਾ, ਉੱਥੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪੱਤਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਲਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਦੇਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਆਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਘੱਧ ਲਈ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇਣ ਤੱਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦੀ। ਮਿਲਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜਨਗਣਨਾ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਨੌਬੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਗਈ, ਸਿਰਫ਼ ਜਾਤ-ਆਧਾਰਤ ਜਨਗਣਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਨਿਬੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਾਤੀ ਆਧਾਰਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਵੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਾਤੀ ਆਧਾਰਤ ਜਨਗਣਨਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਏਦਾਂ ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦੇ ਆਗੂ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਕਬੂਲ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਅੱਗੇ ਟਿਕਣ ਜੱਗੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲਦੀ ਚੌਧਰ ਦੀ ਜੰਗ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਚੋਗਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖਾਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸਾਰੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਿਆਸੀ ਛੱਡੇਪੇ ਮੂਹਰੇ ਸਿਧ ਖ਼ਬਰਕ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵਰਤਣ ਦਾ ਉਸ

ਦਾ ਇੱਕ ਦਾਅ ਪੱਕੇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਸ ਨਾਲੋਂ ਬਾਹਰੀ ਗੱਲ ਹੋਂਦੀ ਹੈ।

ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਟ ਖਾ ਚੁੱਕਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਏਦਾਂ ਦਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਸ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਜਿਹੇ ਅਣਕਿਆਸੇ ਮੁੱਦੇ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਤਾਂ ਵੱਧ ਮਾਰਭ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਨਰੋਬੋ ਦੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ਅਚਾਨਕ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਪੈਂਤੜੇ ਅਣਕਿਆਸੇ ਹੋਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੈਂਤੜੇ ਅਣਕਿਆਸੇ ਬੋਠੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਪਤਾ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੋਮ-ਵਰਕ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਕਰ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਅਗਲੀ ਸੰਨੂ ਲਾ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਬਿੱਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਆਉਂਦੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਹੀ, ਅਗਲਾ ਕੋਈ ਅਣਕਿਆਸਿਆ ਪੈਂਤੜਾ ਫਿਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲਾ ਉਹ ਪੈਂਤੜਾ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਿੱਲ ਹਾਰਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਇੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਨਹੀਂ, ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੁੱਦਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫਿਰ ਗੱਲ ਆਈ-ਗਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਕੇਸ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਚਾਲੇ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਾਲੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਅ ਉਦੋਂ ਵੇਟਰ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਮੁੱਦੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉੱਠਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਚੱਕਰ ਚੱਲ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਿਆਸੀ ਪੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਲਝਾਈ ਸਕੱਖਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਜਾ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਗਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ-ਮੁਹੰਮਦ (ਬਾਬਰ) ਦੇ ਨਾਂਅ ਵਸਿਆ ਸੀ ਜ਼ੀਰਾ

ਸਾਡੇ 'ਆਪਣਿਆਂ' ਦੀ ਗੱਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਫੁੱਟ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦਰਫ਼ਦਾ-ਮਿਧਦਾ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ 'ਬਾਬਰ' 21 ਅਪ੍ਰੈਲ 1526 ਨੂੰ ਪਾਣੀਪਤ, ਜਿਹੜਾ ਉਦੋਂ ਮੱਠੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਦਾ ਯੁੱਧ ਫਤਿਹ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮੁਗਲ ਸਲਤਨਤ ਦੀ ਨੀਂਹ ਧਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਲਈ ਬਚਿਆ-ਖੁੱਚਿਆ, ਮਾਮਗਲ, ਪੰਜਾਬ ਜਿੱਤਣਾ ਬਹੁਤਾ ਭਿਆਨਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹ-ਸਿਲਾਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ੀਰਾ, ਜਿਹੜਾ ਉਦੋਂ ਵਾਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੇੜੇ ਵੱਸ ਚੁੱਕੇ ਉੱਘੇ ਪਿੰਡਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੇੜਲੀ ਪੜਵੇਲ ਧਿਰ ਦਾ "ਸੰਘਰ ਬਰਾੜ" (ਫਰੀਦਕੋਟ ਘਾਟਨਾ) ਜਿਸ ਨੇ 1525 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲ ਬਾਬਰ ਨਾਲ "ਮੁਕਾਬਲਾ" ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਾਣੀਪਤ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਬਰ ਲਈ ਲੜਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਮਗਰੋਂ, ਸੰਘਰ ਦੇ ਪੁੰਡ ਭੱਟਕਣ ਨੇ ਵੀ ਬਾਬਰਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਮ-ਮੇਲ ਕੀਤੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਵਜ ਵਿੱਚ ਬਾਬਰਕਿਆਂ ਨੇ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ, ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਸਤਲੁਜ ਦੀ ਬਾਗੀ ਤੱਕ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਤਹਿਤ ਰਖ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਪੌੜਤੋ ਤੋਂ ਭੱਟਕਣ ਨੇ ਜ਼ੀਰਾ ਦੇ ਉਗਾਣ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ "ਕੋਟ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ" ਦੀ ਮੋੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਕੋਟ (ਗੜ੍ਹ/ਕਿਲਾ) ਵਾਲੇ ਖੇਲੇ ਜਿਹੜੀ ਵਸੋਂ ਪਨਪੀ, ਉਹੀ "ਜ਼ਹੀਰ" ਬਬਦ ਦੀ ਪਰਕਮਾ ਕਰਦੀ "ਜ਼ੀਰਾ" ਅਖਵਾਈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਲਾਗਲੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਸੇ ਪਿੰਡ ਸਮੂਹ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ।

ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਅਵੇਲੇਲੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਤਾਂ, ਪਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਆਪਣੀਆਂ ਰਣਨੀਤਿਕ ਲੋੜਾਂ ਖਾਤਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਰਿਹਾ। ਰਾਜ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੇਲੇ ਮਹਿਕਮਾ ਮਾਲ ਗਾਂਧੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਜੋਂ ਦੀ ਪਿੱਛਲੇਬਾਹ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ "ਹਕੀਕਤ-ਅਹਿਵਾਲ" ਨਾਮੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਤਰੱਦਦ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੰਦੋਬਸਤ, 1852 ਦੀ ਪੁਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ: ਸੱਚਾਈ, ਅਹਿਵਾਲ: ਰਸੋਬ, ਪਿੰਡਾਂ ਬਾਰੇ: ਭੱਲਣਾਕਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਅਦਾ ਪੁਛਲਤਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਵਕਤ ਹੋਈ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕੋਟ ਈਸੇ ਖਾਂ, ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਗੈਰਾ ਦੀਆਂ ਉਥਲ-ਪਥਲਾਂ ਤੇ ਹਿਲਜ਼ਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪੁੰਡ ਵਿੱਚ ਜ਼ੀਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਰਿਹਾ, ਪੁੰਡ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪੀ ਫੜਦੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ "ਸਿੱਲਾ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹ ਯੁਕਤ ਖੇਤਰ" ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵਸੋਬ ਰਣਤਾਰ ਨਾ ਫੜ ਸਕੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ, 1855 ਮਗਰਲੇ ਵੱਡੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੋਟ (ਫੜੇ ਕਿਲ੍ਹੇ), ਜਿਹੜਾ ਅੱਧ ਕੱਚਾ-ਪੱਕਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਖਾਕ-ਬੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਪਰੰਤ, ਇਸ ਨੂੰ "ਕੋਟ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ" ਦੀ ਬਜਾਏ "ਬੋਹ ਜ਼ਹੀਰ" ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂਅ ਵਿਗਾੜ ਨਰੰਜਣ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂ ਨਿਕਾ-ਸੋਖੋਰਾ

ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ "ਜ਼ੀਰਾ" ਪੱਕ-ਪਕਾਅ ਗਿਆ। ਬੋਹ ਵਰਾਨਗੀ ਕਾਰਨ ਲੋਥਾ ਸਮਾਂ ਜ਼ੀਰਾ ਆਗਿਆ ਜਿਹਾ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਰਾਖੀ ਪੁਸ਼, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਟੋਲਿਆਂ ਦੀ ਲਮਾਬੰਦੀ, ਉਪਰੰਤ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਤੀਕ, ਪੜਾਅ-ਦਰ-ਪੜਾਅ ਜ਼ੀਰਾ ਨੇ ਮੁਕ ਅੰਗੜਾਈ ਭੜੱਟੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਫਰੜਦੇ ਦੀ ਆਪਸੀ ਖੋਹ-ਪਿੱਚ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਚੀਆਂ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਉਪਰੰਤ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਟਕਪੂਰਾ,

ਪਿੰਡ ਵਸਿਆ-72 ਵਿਜੇ ਬੰਬੋਲੀ

ਹਮੀਰ ਨੂੰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਅਤੇ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾੜੀਮੁਸਤਫਾ ਸਮੇਤ ਜ਼ੀਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਕਤ ਦੀ ਬੰਸਾਵਲੀ ਇੰਜ ਹੈ: ਜੋਧ ਸਿੰਘ-ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ-ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰਾਨ ਸੁੱਖ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਕਪੂਰਾ (ਭੱਲਣ ਦਾ ਭਤੀਜਾ)। ਬੋਲੋਕ ਜ਼ੀਰਾ ਵਿੱਚ ਕੋਟ ਈਸੇ ਖਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੀ ਛਿੱਟ-ਪੁਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੋਈ, ਪਰ ਉਹ ਪੱਕੇ ਪੂਰ ਵਿੱਚ ਕਾਬਜ਼ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਮਗਰੋਂ ਜ਼ੀਰਾ ਤੁਅਲੋਕਾ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਮਨਸੂਰਵਾਲਾ ਪਰਗਨਾ ਦੇ, ਉਸੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਰਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਤੋਂ ਮਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਜ਼ੀਰਾ ਰੱਖਿਆ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਪਰਗਨਾ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਘੋਬਾ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪਿੰਡੇ ਦੀਵਾਨ ਮੋਹਕਮ ਚੰਦ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਹੀ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਇਸ ਉਪਰੰਤ, 1807-08 ਹੋਈ ਤਾਮਲੀਬੋਸ਼ ਰਾਜਸੀ-ਸ਼ਾਹੀ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਜ਼ੀਰਾ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਬੋਲੋਕ ਪੀਸੀ, ਪਰ ਟਿਕਾਉ ਰਫਤਾਰ ਫੜ ਲਈ।

ਮਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਅਰਭਾ-ਤਰਕੀ ਫੈਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜ਼ੀਰਾ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਛੂਤਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਲ ਵਹਿਣਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਤਲੁਜ ਦੀ ਮਾਰ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤਾਂ ਬਦਲਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਪਾੜਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਜ਼ੀਰਾ ਮੁਹੱਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਜ਼ੀਰਾ: ਜੋ ਉੱਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੀਕ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਿਆਂਈ ਹੀ ਸੀ, 1854 ਵਿੱਚ ਧਮਕਦੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ 1884 ਵਿੱਚ ਆਹਲਾ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਸੋਬ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਬੇਹੱਦ ਪੀਸੀ ਰਹੀ। ਹਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਜੰਨੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇੰਨੀਆਂ ਬੁਲਦੀਆਂ ਛੋਗੀਆਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਤੁੜੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਲਗੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਬੰਬੋਰ ਬੋਲਣ ਲੱਗੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਵੇਂ ਇੱਥੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਨ, ਪਰ ਹੱਦੀਆਂ-ਭੱਠੀਆਂ,

ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂਰਤ ਰੋਣ-ਬਸੋਰਿਆਂ ਅਤੇ ਪੜਵੇਲ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਸੀ।

1850-55 ਵਿੱਚ ਜਿਹਨਾਂ ਪੱਤੀਆਂ, ਆਬਾਦੀ ਵੰਡਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰੀਬ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮੁਸਲਿਮ ਹਮਾਇਆਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਪੱਤੀ ਅਰਾਈਆਂ, ਪੱਤੀ ਗੁਜਰਾਂ, ਪੱਤੀ ਅੰਬਾਲੀ ਅਤੇ ਪੱਤੀ ਬਾਹਰਲੀ ਮੁੰਡੀ। ਪੱਤੀ ਚੱਬੋਆਂ ਕੱਬੋ ਬਦਾਈ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਵਾਸੀ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਸਨ। ਹਾਂ; ਪੱਤੀ ਗੋਗੋਆਣੀ, ਪੱਤੀ ਮੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਕਿਰਸਾਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਾਜਨ ਧਿਰਾਂ ਵੀ ਟੁੱਟਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਆਬਾਦ ਸਨ। ਮੁਸਲਿਮ ਪੱਤੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ-ਕਦੀਮ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਵਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਾਕੀ ਕਿਸੇ-ਨਾ-ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਮਗਰੋਂ ਆਏ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਿਰ ਵਿੱਚ ਭੱਟੀ ਰਾਜਪੂਤ, ਗੁੱਜਰ ਭੱਟੀ, ਖੋਬਰ, ਸੱਥਦ, ਮਿਰਾਸੀ, ਅਰਾਏ, ਬੀਕਰ, ਭਰਾਏ, ਤਲੀ, ਜੁਲਾਏ, ਜੱਟ ਮੁਸਲਿਮ (ਭੁੱਲਰ, ਤੂਰ, ਫਿੱਲੋਂ, ਸੰਧੂ, ਹੋਠੀ ਵਗੈਰਾ) ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਆਏ ਬਲੱਚ ਸਨ। ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਤੇ ਮਹਾਜਨ ਧਿਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਬਾਅਦ ਆਏ ਦੱਸੇ ਗਏ।

ਫਿਰ ਤਾਅ ਜਾਤਾਂ-ਪਰਮਾਂ ਦੇ ਕਿੜੀ, ਸ਼ਿਲਾਪੀ, ਕਾਮੇ-ਕਿਰਸਾਨ ਅਤੇ ਵਣਜ-ਵਿਹਾਰ ਵਾਲੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਬਜ਼ਿੰਦੇ ਬਣਦੇ ਹਾਂ। ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸਹਿਚਾਰ ਵਡਿਆਉਣਕੋਸ਼ ਸੀ। ਵਤਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਲੋਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰਜੀਮਾਂ ਪਰ "ਇੱਕ ਸੂਰ" ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੋਣ ਕੇਂਠੇ ਜੁਝੇ। ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦੀ ਤਰਹੀਹ ਅਤੇ ਕਥਾ ਬਿਆਨਣੀ ਹੋਣੇ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਕਾਗਜ਼ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਫੇਰ ਸਹੀ। ਹਾਂ; ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੌਰਾਨ ਇੱਥੇ ਦਾ "ਜ਼ੀਰਾ ਬੰਬ ਕੋਸ-1930", ਜਿਸ ਵਿੱਚ 12 ਤੋਂ 19 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਚਾਰ ਮੋਹਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਸ਼ੁਮਾਰ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ 'ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ' ਨਾਲ ਸੁਰ ਸਾਂਝੀ ਸੀ, ਬੜਾ ਚਰਚਿੱਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਘੋਰ ਤਖ਼ੱਦਦ ਅਤੇ ਵਸੋਂ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੀ ਤਬਤੀਬ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਸਮੇਂ ਆਮ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸਾਬਤ-ਕਦਮੀ ਰਹੇ, ਪਰ 'ਖਾਸਮ-ਖਾਸ ਧਰਮੀ' ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਵਕੀਲ ਗੋਦੀ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਨਾਮਕੀ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਜਿਹਨਾਂ ਇਸ ਸੰਦੇਹ ਪ੍ਰਧ ਕਮਾਇਆ, ਉਹ ਸਨ ਅਬਦੁੱਲਾ ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਜ਼ੀਰਾ, ਪੀਰਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸਵੈਦਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਮੰਗੇ ਖਾਂ, ਮੌਲਵੀ ਅਹਿਮਦ ਅਲੀ ਰਟੋਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਸਰਵ ਜ਼ੀਰਾ ਤੇ ਕਿਸ਼ਨ ਬਿੰਘ-ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਨੰਬਰਦਾਰ ਛੱਜਾਵਾਲੀ ਆਦਿ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ; ਸਿਰਲੱਥ ਘਾਲਣਾ, ਤਸੀਹਿਆਂ, ਜੁਰਮਾਨਿਆਂ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਗਦਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਫਰੋਜ਼ੇ ਇਹ ਕਥਾ ਵੀ ਬੜੀ ਲੰਬੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਤੇ ਫੇਰ ਸਹੀ।

ਸੋਭਾ. 94634-39075

ਪਹੁ ਫੁੱਟਣ ਵੇਲੇ ਘਰ ਦੇ ਲਾਅਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਬੇਟਾ ਨਿੰਮ, ਅੰਜੀਰ ਤੇ ਆੜੂ ਦੇ ਬੁਣਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਿਕ ਰਹੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦਿਆਂ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਜਲੌਲ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਵਿਖਾਓ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਐਮਾਮਾਨ ਟਾਵਰ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸਿਉਂ ਫਤਿਹਉਲਾਪੁਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਵਿੱਚਲੀ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਫਿੜੀ ਪਾਰਲੇ ਅੱਬਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਇਲ ਦੇ ਗੀਤੇ ਸੁਣ ਉਭਰੀ, ਘੁੰਗੀ ਦੀ ਘੁੱਘ-ਘੁੱਘ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸੁਤਾਅ ਬਚਪਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਪੁੱਜੀ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ? ਕੱਚੇ ਕੇਂਠੇ ਦੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਪਏ ਆਪਣਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਬੋਟਾਂ ਦੀ ਕਿਚ-ਕਿਚ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਮਿਸ਼ਰੀ ਘੁੱਲ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਚਾਹ ਦਾ ਨਿਹਾਰਲੀ-ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ ਦਿਸੀ। ਮੇਰਾ ਰੋਮ ਰੋਮ ਖਿੜ ਗਿਆ। ਸੜਕ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਲੈਪਦੀ ਗੱਡੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸੁਤਾਅ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਪਟਕਾਅ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪੇ

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬਾਲ ਮਨ ਦਾ ਚਿਤਰੇ ਹੋ। ਉਸਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਇਹ ਘਰ ਈਸ਼ੂ ਦਾ ਹੈ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਹੈ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਚ ਆਏ ਨਵੇਂ ਜੀਅ ਬਾਰੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਪਲਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਖੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੁਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਪਲਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਚਾਹਨਾ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਮਾਸੂਮ, ਅਨਭੋਲ, ਅਛੋਰ, ਪਿਆਰੀ-ਪਿਆਰੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ। ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਲੈ ਜਾਣਗੀਆਂ।

- ਸਤਪਾਲ ਭੀਖੀ

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਦੰਦੀਆਂ

ਇਮਰੋਜ਼
ਦੰਦੀਆਂ ਕੱਚ ਰਿਹਾ
ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ
ਰੋ ਪੈਂਦਾ

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਾਂਸੇ
ਦੇਖਣ ਲਈ
ਅਸੀਂ
ਇਸ ਤਕਲੀਫ਼ ਦਾ
ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ
ਤੜਕ ਲੱਭਦੇ
ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਆਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ

ਇਮਰੋਜ਼
ਕਲਕੀਰੀਆਂ ਫਾਸ ਦੀਆਂ
ਗੋਲੀਆਂ ਖਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ
ਰੋਂਦਿਆਂ ਰੋਂਦਿਆਂ
ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ
ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੰਦਾਂ ਦਾ
ਹੱਸਦਾ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦਾ

ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ
ਆਪਣੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛਪੀਆਂ ਦੰਦੀਆਂ.....

ਬੈੱਡ

ਇਮਰੋਜ਼
ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ

ਉਹ ਬੈੱਡ 'ਤੇ
ਉਲਟਾ-ਫੁਲਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

ਉਸ ਦੇ

ਹੁਣ ਬੱਲੇ ਡਿੰਗਣ ਦਾ
ਖਤਰਾ ਰਹਿੰਦਾ

ਜਦ
ਦਿਨ ਸੌਂਦਾ
ਉਸ ਦੇ ਦਵਾਲੇ
ਅਸੀਂ ਚਾਦਰਾਂ, ਸਿਰਹਾਣੇ, ਗਦੇਲੇ
ਕਿਨਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ

ਵਾਰ-ਵਾਰ
ਧਿਆਨ ਮਾਰਦੇ
ਮਤੇ ਡਿੰਗ ਨਾ ਜਾਵੇ

ਮਾਪੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ
ਸਾਰੀ ਉਮਰ
ਡਿੰਗਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ...

ਮੋਢੇ

ਮੇਰੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ
ਬੈਠਾ ਇਮਰੋਜ਼
ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ
ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ
ਨੱਚਦਾ

ਮੈਨੂੰ ਬਾਪੂ ਦੇ
ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵੇਖਿਆ
ਮੇਲਾ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ

ਮੈਂ
ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠਾ
ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਮੇਲਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ

ਬਾਪੂਆਂ ਦੇ ਮੋਢੇ
ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ
ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਸਵਾਰੀ
ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਉਹ
ਅੱਬਰੀ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ
ਮੇਲੇ ਵੇਖਦੇ

ਮੋਢੇ ਸਲਾਮਤ ਰਹਿਣ
ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਅੱਬਰ ਵੀ ...

ਨੰਨ੍ਹੇ ਕਦਮ

ਇਮਰੋਜ਼
ਰਿੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਿਆ
ਹੱਲੀ ਹੱਲੀ
ਖੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ
ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖਣਾ
ਕਿਨਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ
ਉਗਲ ਫੜ ਚੱਲਣਾ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ

ਨੰਨ੍ਹੇ ਨੰਨ੍ਹੇ
ਕਦਮ ਪੁੱਟਦਾ
ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ
ਤੁਰਨਾ ਸਿੱਖ ਰਿਹਾ
ਉਸ ਦੇ ਨੰਨ੍ਹੇ ਨੰਨ੍ਹੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ
ਡਿਕਡੋਲੇ ਖਾਂਦਿਆਂ
ਤੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਵੇਖ
ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਖੀਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ...

ਦਿਸ਼ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ

ਪਤਨੀ
ਰੋਟੀ ਖਾ ਰਹੀ

ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ
ਪੋਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ

ਰੋਟੀ ਛੱਡ
ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ
ਸਾਡ ਕਰਨ ਲੱਗੀ

ਮੁੜ ਦੁਬਾਰਾ
ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਈ

ਮਾਵਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ

ਹਾਲੇ ਨਿੱਕਰ
ਬਦਲੀ ਹੀ ਸੀ
ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਰੋਟੀ ਛੱਡ
ਪਤਨੀ ਨੇ ਫਿਰ
ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਕੱਪੜੇ

ਮਾਵਾਂ ਬੱਚੇ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੋਭਾਲਦੀਆਂ

ਪੋਟੀ-ਸ਼ੁਭ
ਸਾਵ ਕਰਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ
ਸੂਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀਆਂ

ਸਗੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਆਖਦੀਆਂ:
'ਚੱਲ ਬੱਚੇ ਹੁਣ
ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਖੇਡ ਲੈਣਗੇ'

ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ
ਗੁੜ੍ਹਤੀ
ਸ਼ਾਇਰ ਸਤਪਾਲ ਭੀਖੀ ਦਿੰਦੇ

ਮੈਨੂੰ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ
ਲੜ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ
ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪਗਡੰਡੀ 'ਤੇ
ਤੌਰਨ ਵਾਲਾ

ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ
ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦੀ ਮਿਠਾਸ
ਚੰਦਰਾ ਵੇਖ

ਮੈਂ
ਉਸ ਨੂੰ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ
ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਵਿਚਰਦਾ
ਕਿਆਸ ਰਿਹਾ...

ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ
ਪਹਿਲਾ ਟੀਕਾ ਲੱਗਣਾ

ਇਝ ਲੱਗਦੇ
ਅਸੀਂ
ਟੀਕਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ
ਲੱਗਦਾ ਵੇਖਦੇ

ਗੁੜ੍ਹਤੀ

ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ
ਗੁੜ੍ਹਤੀ
ਸ਼ਾਇਰ ਸਤਪਾਲ ਭੀਖੀ ਦਿੰਦੇ

ਮੈਨੂੰ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ
ਲੜ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ
ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪਗਡੰਡੀ 'ਤੇ
ਤੌਰਨ ਵਾਲਾ

ਇਮਰੋਜ਼ ਨੂੰ
ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦੀ ਮਿਠਾਸ
ਚੰਦਰਾ ਵੇਖ

ਮੈਂ
ਉਸ ਨੂੰ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ
ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਵਿਚਰਦਾ
ਕਿਆਸ ਰਿਹਾ...

ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ
ਪਹਿਲਾ ਟੀਕਾ ਲੱਗਣਾ

ਇਝ ਲੱਗਦੇ
ਅਸੀਂ
ਟੀਕਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ
ਲੱਗਦਾ ਵੇਖਦੇ

ਟੀਕਾ

ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ
ਪਹਿਲਾ ਟੀਕਾ ਲੱਗਣਾ

ਇਝ ਲੱਗਦੇ
ਅਸੀਂ
ਟੀਕਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ
ਲੱਗਦਾ ਵੇਖਦੇ

ਬੱਚੇ ਰੋਂਦੇ ਕਿੱਥੇ
ਝੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ

ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ
ਲੱਤਾਂ-ਬਾਹਾਂ ਫੜ
ਉਸਦੇ ਟੀਕਾ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ
ਸਭ ਠੀਕ
ਰੱਖਣ ਲਈ

ਇਹ ਦਰਦ
ਝੱਲਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ
ਇਮਰੋਜ਼ ਹੁਣ ਹੱਸ ਰਿਹਾ...

ਇਮਰੋਜ਼
ਹਾਲੇ ਖੇਡ ਰਿਹਾ

ਬੋਟੀ ਇਬਾਦਤ ਨੇ
ਸਵੇਰੇ
ਜਲਦੀ ਸਕੂਲ ਜਾਣੇ

ਪਤਨੀ ਦੱਸਦੀ
ਅੱਜ ਦਿਨ
ਸੌਂ ਗਿਆ ਸੀ
ਤਾਂਹੀ ਜਾਗ ਰਿਹਾ

ਉਹ ਵੀ ਬੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ
ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਨੀਦ ਰੜਕ ਰਹੀ

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਣ ਲਈ ਆਖਦਾ

ਮਾਵਾਂ ਬੱਚੇ ਬਿਨ
ਬੱਚੇ ਮਾਂ ਬਿਨ
ਕਿੱਥੇ ਸੌਂਦੇ ਨੇ

ਇਮਰੋਜ਼
ਦੁੱਧ ਪੀਂਦਾ-ਪੀਂਦਾ ਸੌਂ ਗਿਆ

ਸਾਡੀ ਨੀਂਦ ਟਲ ਗਈ
ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ
ਗੋਲੀ ਕਰਨ 'ਚ ਮਸਤ ਹਾਂ
ਕਦੋਂ ਸੌਂ ਗਏ ਸਾਂ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ

ਸਵੇਰੇ
ਪਤਨੀ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ
ਬੋਟੀ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ

ਮੇਰੀ ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ
ਇਮਰੋਜ਼
ਜਾਗ ਪਿਆ
ਪਤਨੀ ਉਸ ਨੂੰ
ਲਾਡ ਲਭਾ ਰਹੀ

ਹਾਲੇ ਉਸ ਨੇ
ਸਵੇਰ ਦੀ ਚਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਤੀ...

23 ਜੁਲਾਈ

ਲੇਬਰ ਰੂਮ 'ਚ ਗਈ
ਪਤਨੀ ਵੱਲ ਹੀ
ਧਿਆਨ ਹੈ ਮੇਰਾ

ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਸਹਿ ਪੀੜਾਂ
ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਿਆਂ
ਅੰਦਰੋਂ ਕੰਝ ਜਾਨਾ

ਸਭ ਕੁਝ
ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹੋਣ ਦੀਆਂ
ਦੁਆਵਾਂ ਕਰਦਾਂ

ਜਨਮ ਦਵਾਉਣ ਵਾਲੀ
ਨਰਸ ਆਖਦੀ ਹੈ:
'ਬੇਟਾ ਹੋਇਆ'

ਮੈਂ
ਪਤਨੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾਂ
ਬੱਚਾ-ਜੱਚਾ
ਠੀਕ ਜਾਣ ਕੇ
ਬੌੜਾ ਸਹਿਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

ਮਾਵਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ
ਮਹਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ

ਬੱਚਾ ਜੰਮਣੇ
ਮਾਵਾਂ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦੇ

ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਜਨਮ ਨੇ
ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਬੱਚੇ ਮਾਵਾਂ ਦੇ
ਹਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੁੰਦੇ

ਅਸੀਂ
ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੰਦਿਆਂ-ਲੈਂਦਿਆਂ

ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ
ਖੁਸ਼ਆਮਦੀਦ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ...

ਮੋਬਾ. 98154-48958

ਤਰੱਕੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ....?

ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣਾ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਦਾ ਅਰਥ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲਣਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਧੇ ਲਫਜ਼ਾਂ 'ਚ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਗਿਆ, ਭਾਵ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਿਆ। ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਸਤ ਭਾਵ ਤਰੱਕੀਗੀਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਿਕਸਤ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਸਿੱਖ ਗਏ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਕੀ ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਹੈ...? ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਤਰੱਕੀ ਹੈ ਕੀ...? ਇਹ ਸਵਾਲ ਰਹੱਸਮਈ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿਕਾਸਮਈ ਵੀ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਇਸੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਸਭ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਫੁਰਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਕਾਰ 'ਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਭਾਵ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਲਈ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਤਰੱਕੀ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਭਾਵ ਮੁਲਕ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਲਣਾ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਰੱਕੀ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਸਿੱਧਾ ਮਤਲਬ ਮਨ ਦੀ ਅਵੇਸ਼ਾ ਪਹਿਚਾਣਨ ਤੋਂ ਅਤੇ

ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸੋਚਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ-ਆਪ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਾਸਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਤਹਿ ਕਰਨੇ ਭਾਵ ਸੋਚ ਦੇ ਗੁਣ ਮਾਪਣੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੁਹਲਤਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਦੋਸ਼ ਵੀ ਉੱਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਹਾਈਵੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਹੋਰ ਹੀ ਹਨ, ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੋਚਣ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚੀ ਰੱਖਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੇ ਸੋਚ ਦੀ ਲਗਮ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਉਹਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲਤਾ, ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਤਹਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਸਭਤੋਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ... ਜ਼ੁਬਾਨ ਕਾਬੂ 'ਚ ਜਹਾਨ ਕਾਬੂ 'ਚ ਜਜ਼ਬਾਤ ਕਾਬੂ 'ਚ ਹਾਲਾਤ ਕਾਬੂ 'ਚ ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਤਾਕਤ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇਸਤਮਾਲ ਉਹ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਕਰਦਾ। ਇੱਕ ਆਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਜਮਾਉਣ ਲਈ, ਭਾਵ ਜਮਾਈ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਆਪਣੀ ਧਾਂਕ ਜਮਾਉਣ ਲਈ, ਦੂਜਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ

ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ। ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਮਾਨਸਿਕ ਉੱਨਤੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੇਸਹਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਬਣੇ, ਲਾਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੇ ਤੇ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ 'ਚ ਹੌਲੀ ਬੁਲੰਦ ਕਰੇ। ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਗੱਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ, ਉਹ ਪਰਵਾਨ ਪਾਲਣ ਲਈ ਤੇ ਸਮਾਜ 'ਚ ਵਿਚਰਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਾੜਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵੀ ਮਾਇਨੇ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰੱਕੀ 'ਚ ਗੱਡੀਆਂ, ਘਰ, ਕਾਰੋਬਾਰ, ਜਾਇਦਾਦ ਸਭ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਮਾਪਣ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੁਸ਼ੀਬਤ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹੰਕਾਰ ਹੀ ਵੱਡਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿਜਦ ਕਰੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਤਰੱਕੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ, ਕਾਰ, ਕੋਠੀ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਮਾਪਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਧਾਰ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੱਚ ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਓਨਾ ਕੁ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ, ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਤੁਹਾਡਾ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਤੇ ਸੋਚ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਾੜਾ ਜਾਂ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੇ ਸਾਕਾਰਾਤਮਿਕ ਸੋਚੀਏ ਤਾਂ ਮੇਰ ਹੱਥੋਂ ਹੋਏ ਵੀ ਨੱਚਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰ ਨੱਚਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਰੋਂਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸੋਚ ਦੇ ਗੁਣ 'ਤੇ ਆ ਟਿਕਦੀ ਹੈ। ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਈਏ। ਇਹੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਇਹੀ ਤਰੱਕੀ ਹੈ। ਆਉਂਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿੰਦਾਬਾਦ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾਈਏ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਜਿਉਣ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਸਤੇ ਖੋਲ੍ਹੀਏ।

—ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਸੰਪਰਕ : +1 604 726 2635

ਸਫ਼ਾ 3 ਦੀ ਬਾਕੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਨੋ-ਸੰਤਾਪਾਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ...

ਪਿਆਰ ਵਧੇਰੇ ਭਾਰੂ ਹੈ ; ਜਿਵੇਂ ਹਰਜਿੰਦਰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸੈਰਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਵਾਲੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਬੇਵਫ਼ਾ ਹੋ ਕੇ ਮਾਇਕਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹਰਜਿੰਦਰ, ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਜੀਸਿਕਾ ਅਤੇ ਜਵਾਈ ਕਰਨ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਓ ਅਨਾਮਿਕਾ ਨੂੰ ਇਕਪਾਸਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਨਾਮਿਕਾ ਆਪਣੇ ਲਿੰਗਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕੋਟੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਥਾ ਵਸਤੂ ਮੈਗਮੇਤ ਅਤੇ ਸੋਰੀ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਲੱਖਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਔਲ ਜੀ ਬੀ ਟੀ ਕਿਓ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਗਮੇਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਾਲਾ ਫੈਸ਼ਨ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਹੈ, ਸੋਰੀ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਫੈਸ਼ਨ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਉਚ ਸਥਾਨ ਵਾਲੀ ਖੁਬਸੂਰਤ ਮੁਟਿਆਰ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਕੋਟੀ ਅਤੇ ਮਾਂ ਸੈਰਾ ਦੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ ਖੁਸ਼ਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਫੈਸ਼ਨ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਨੂੰ ਉਤਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੈਗਮੇਤ ਵੀ ਸੋਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੋਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਧੀਆ ਬਿਜ਼ਨਸ ਦੇਸ਼ਤ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਹਿਮੇਤ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਹੈ, ਉਹ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਲਿੰਗ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੁੜੀ ਤੋਂ ਮੁੰਡਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾ ਸੈਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਤੋਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀੜਤ ਸਾਬਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੋਟੀ ਜੀਸਿਕਾ, ਜਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਹਰੇ ਡਾ. ਬੀਓ ਨਾਲ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਟੀ ਨੂੰ ਨਾਅ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਅ ਉਤੇ (ਜੋ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ) 'ਹੈਰੀ ਗਲੋਬਲ ਫੈਸ਼ਨ' ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਝ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਤੀ ਮਾਈਕਲ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨਾ

ਰਹਿ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਦਾ ਫਲ ਹੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਮੱਕਾ-ਮੇਲ, ਸਰਲੀਕਰਨ, ਜਸੂਸੀ ਰੰਗਣ ਵਰਗੀਆ ਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਸੋਕਟ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਹੱਲ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੇ ਰੁਝਕ ਪੱਖ ਉੱਤੇ ਕਿੰਤੂ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਵਲਕਾਰ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਚਿੰਤਾਸਾ ਵਿਗਿਆਨ, ਪਰਾਭੀਤਕ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ, ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਅਤੇ ਔਲ ਜੀ ਬੀ ਟੀ ਕਿਓ ਲਿੰਗ ਆਦਿ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਥੇ ਇਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਉਚ-ਸ਼੍ਰੇਣਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੈਸ਼ਨ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਭੇਦ ਬਣੀ ਹੀ ਬਾਗੀਕੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜੀ ਨੀਬ ਨਾਲ ਫੁੱਲਾ-ਬੂਟਿਆ, ਪ੍ਰਕਿਰਤਕ ਸੁਰਜਾ, ਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅਯੋਜਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ, ਖਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸਕੀ ਤੇ ਹੋਰ ਡਰਿੰਕਸ ਦੀ ਬੇਕਮੀਤਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਰਲਤਾ ਹੈ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਖੁਬਸੂਰਤ ਬਿੱਬਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੋਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੋਰੋਨਾ ਲਾਕਡਾਊਨ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਉਭਾਰਨਾ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲ ਦੇ ਨਾਮਕਰਨ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੇ 'ਲੱਕਡਾਊਨ ਇੰਟਿਨਿਟੀ' ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਸਹਿਤ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਾਲੇ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪਹਿਚਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਵੀ ਨਵੇਂ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਹੱਥ ਉਪਰ ਹੈ, ਪਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦਿ-ਬਿੱਬਾਂ ਅਰਥਾਤ ਨੈਤਿਕ/ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਨਜਾਤ ਪਾਉਣੀ ਵੀ ਏਨੀ ਸੌਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੋਬਾਇਲ: +9199142-13644

ਸਫ਼ਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿੱਚ ਮੁਲਕ ਦਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਤੇ ਮੱਧਮੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ, ਨਿਰਭਿਆ ਰੇਪ ਕੇਸ ਤੇ ਫੇਰ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰ। ਅਚਾਨਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਬੇਦਿਲ ਲਾਚਾਰ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੱਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਨੇਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੂਸ਼ਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਨ, ਕਿਰਨ ਬੇਦੀ, ਯੋਗਿੰਦਰ ਯਾਦਵ, ਜਨਰਲ ਵੀ ਕੇ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਉਸ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਮੁਲਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੀਡੀਆ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸਕਰੀਨ

ਮੈਂ 28 ਅਗਸਤ 2025 ਤੋਂ 4 ਨਵੰਬਰ 2025 ਤੱਕ 8 ਦਿਨ ਕਿਉਬਾ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਾ ਸਾਂਝੇਵਾਲਤਾ ਤੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦਾ ਸਵਰਗ ਰੂਪੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਅੱਖੀਂ ਤੱਕ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ 8 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕਿਉਬਾ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਘੁੱਮਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ 'ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਸਮੇਤ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਦੁਬਾਈ ਦੇ 8 ਦਿਨ ਹੀ ਪਿੱਛਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਗਲੀਆਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚ ਪੁੱਜਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਰੇ ਕਿਉਬਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘੁੱਮ-ਫਿਰ ਕੇ ਵੇਖਿਆ-ਘੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਬਾ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਕੁੱਝ ਪਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਪਿੱਛਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ-ਮਿਲ ਕੇ, ਘੁੱਮ-ਫਿਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬਕਾਇਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਗੂ ਜਾਂ ਕਰਿਦਾ ਖੱਲੂ ਕੇ

ਯਾਤਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ-1 ਮੱਖਣ ਕੁਹਾੜ

ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਕਾਰਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਪਰਸ਼ਮਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸਾਂ। ਇਹ ਘਾਟ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰੜਕਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਪੁੱਛੇਸਰਾਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿਉਬਾ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਂ ਪੁਸਤਕ 'ਅੱਖੀਂ ਫਿੱਟਾ ਕਿਉਬਾ' ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਆਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬੋਲਣ, ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਦੁਬਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਪਰ ਆਪ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਮੈਂ ਸੁਖਮਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਕਿਰਤਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੋਸਤ ਵੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਲਿਖ-ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਉਬਾ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੇਟੇ ਕਿਰਤਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੇਰੀ ਕਿਉਬਾ ਫੇਰੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦੀ ਕੁੱਝ ਕਮੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਕੁੱਝ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁੱਝ ਵਰਤਾਰੇ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਕਿਉਬਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਕਿਉਬਾ ਜਾਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੋਈ ਐਸ-ਓ-ਇਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਆਮ ਟੂਰਿਸਟਾਂ (ਸੈਲਾਨੀਆਂ) ਵਾਂਗ ਮੌਜੂਦਾ-ਮਸਤੀ ਕਰਨਾ ਉੱਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮਕਸਦ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣ ਸਕਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸੁੱਖ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਬੇਚੈਨੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿੰਨੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੈ।

ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਹੀ ਜਮਾਤਾਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਜਮਾਤ ਤੇ ਦੂਜੀ ਗਰੀਬ ਜਮਾਤ। ਕਾਰਨ ਮਾਰਕਸ ਦੇ 'ਸਮਾਜਵਾਦੀ' ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਜਕ ਬਰਾਬਰਤਾ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਗੁਰੂਆਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ, ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ, ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੱਬ ਦੀ ਮਨਜ਼ੀ ਦਾ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਰੋੜਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵਰਨਾ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲਦਿਆਂ 'ਬੰਗਮੁਰੇ' ਤੇ ਮਿਲਕ ਭਾਗੋ ਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲ ਦੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਜੋ ਜਗੀਚਾਦਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹ ਕੇ ਹਲ ਵਾਹੜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਬਰਾਬਰਤਾ ਵਾਲਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਕਦਾਚਿਤ ਵੀ ਨਾ ਵਾਪਰਦਾ। ਐਸਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਖਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਰਥਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਬਰਾਬਰਤਾ ਵਾਲਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਜਾਗਰ ਦੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਯਤਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਰਨ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਫ਼ਲਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਗਰੀਬ ਭਾਵੇਂ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਾਮਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਇੱਕਮੁੱਠ ਕਰਕੇ ਅਮੀਰ

ਹਰ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਜ ਜਿਤਾਉਂਦਿਆਂ ਫਰਵਰੀ ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਧਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ, ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਦਿਵਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਹਫ਼ਤਾ ਨਹੀਂ, 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਪਤਮ' ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਲਈ ਹੱਲਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ, ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਮਲੀ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਣਾਇਆਂ ਹੀ

ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ

ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀਆਂ ਅਕਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਤਬਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਅੱਜ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ੇ ਵਰਤਣ, ਕਣਕ ਦੇ ਨਾੜ, ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਹਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਧੜਾ-ਧੜ ਵਿਕਦੀ ਚਾਈਨਾ ਡੋਰ ਨੂੰ ਹੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਰਾਖੇ ਸਟੇਜਾਂ ਤੋਂ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਬੋਨਰ ਲੈ ਕੇ ਮਾਰਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਉਹ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰਮਾਨਾ ਭਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ, ਜੋ ਹਿੱਕ ਬਾਪੜ ਕੇ ਆਖ ਸਕੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਦੋਗਲੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਆਮ ਜਨ ਸਧਾਰਣ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਜ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਧਰ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੱਤ ਹਨ ਕਿ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਉੱਪਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਕੜ ਹੀ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਲਿੱਪੀ ਤੋਂ ਵੀ ਮੂੰਹ ਮੋੜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੱਚੀ-ਪਿਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਵੀਨ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਜੀ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਪੇਸ਼ਾ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੰਨੀਏ ਚਾਹੇ ਨਾ, ਪਰ ਹਰੀਕੀਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਮਾਨਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ। ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਤਾਂ ਸਟੇਟਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਮਾਪੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਰੀਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਹੋਜ ਕਰਕੇ ਮਹਿੰਗੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਟਿਊਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੇ ਕੋਈ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨ ਮਜ਼ਦ ਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰੋਹਥ ਅਤੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪੇਂਟ ਬਣਾ ਸਕਣ। ਸਵੇਰੇ-ਸਾਝੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਜਾਗੀਰੀ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਜਾਂ ਦਾਦੀ ਤੋੜਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੌਂਦ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੱਥਲਾਉਂਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਹਾਅ ਜਾਂ ਮੂੰਹ-ਰੱਬ ਧ ਕੇ ਸਕੂਲੀ ਵਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਵੈਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਬੈਗ ਮੋਇਆਂ 'ਤੇ ਪਾਈ ਬੱਚਾ ਔਪਾ-ਸੋਪਾ ਬਾਏ-ਬਾਏ

ਕਿਉਬਾ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਲਏ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਖੋਹ ਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਆਪ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਨਵਾਂ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਨੂੰ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਸਾਬੀ ਵੀ ਆਈ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਅਮੀਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੀ 'ਜ਼ਾਰਸ਼ਾਹੀ' ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਭਾਵ ਗਰੀਬ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਨਰਕ ਭਰੀ ਤੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਸੁੱਖ ਤੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਿਆ। ਲੋਕ ਬਰਾਬਰਤਾ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲਾ ਦਰਿਸ਼ਤ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਰੂਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮੁਲਕ ਵੀ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼, ਚੀਨ, ਵੀਅਤਨਾਮ, ਕੋਰੀਆ ਆਦਿ ਵੀ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਰਗਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਲ ਰਹੇ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਗਰੀਬ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕ ਇੱਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਸਤੀਵਾਦ ਤੋਂ ਫੂਟਕਾਰਾ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਗੁਰਬਤ ਮਾਰੇ ਨਿਮਾਣੇ-ਨਿਤਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਗਿੱਦੜਾਂ ਸ਼ੋਰ ਬਣ ਗਏ। ਜਿੰਦੋ ਵਜੋਂ ਸਮਾਜਵਾਦ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਲੀਆਂ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਈ। ਮੁਫ਼ਤ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗਰੰਟੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਗਰੰਟੀ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗਰੰਟੀ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੀਕ ਮਿਲੀਆਂ। ਪਰੰਤੂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਗਵਾਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਲਗਾਤਾਰ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਨਾ ਰਹੇ, ਜੋ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸ਼ੋਰ ਘਾਹ ਤਾਂ ਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਬੇਹੱਦ ਅਮੀਰ ਭਾਵ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ ਅਮਰੀਕਾ, ਬਰਤਾਨੀਆ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਫ਼ਰਾਂਸ, ਜਰਮਨੀ ਆਦਿ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਗਣਰਾਜ (ਸ਼ੁ) ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਨਾਟੋ (ਨਾਰਥ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਟਰੀਟੀ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ) ਨਾਅ ਦਾ ਲੜਾਕੂ ਮੋਰਚਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਚਾਰ-ਚੁਕੜੇ ਆਰਥਿਕ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੈਰਬਾਦਫ਼ ਵਰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਮਿਲਾਫ਼ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ 1990-91 ਵਿੱਚ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਯਕੀਨਨ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਕੁੱਝ ਵੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਘੱਧ ਹੋਈ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਵੀ ਗਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਪਰ ਉਹ ਚੀਨ, ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ, ਵੀਅਤਨਾਮ ਤੇ ਕਿਉਬਾ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਹੋਰ ਹੋਰ ਤਰੰਗੀ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਵੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਯਕੀਨਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਗਣਰਾਜ ਦੇ

ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਜੋ ਜਾਂ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਬੜੀ-ਬੜੀ ਪੁਖ-ਪੁਖੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜੋ ਬੜਾ-ਬੜਾ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਪਰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕਿਉਬਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਿਜ਼ਤਖੋਰੀ ਹੈ? ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁੱਝ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਸੰਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਘੱਖਿਆ-ਪਥਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉਥੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੇਹੱਦ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ। ਕਿਉਬਾ ਸਰਕਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਫ਼ਤ ਹੈ। ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਖ਼ਰਚਦਾ ਪੈਂਦਾ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 12ਵੀਂ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਵੇ। ਉਹ ਵਿਦਲਾ ਪੜ੍ਹੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਵਿਦਲਾ ਰਹਿਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ।

12ਵੀਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਾਅਦ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਗਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਲਵੇ। ਡਾਕਟਰ ਬਣੋ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਅਧਿਆਪਕ, ਵਾਰਸਿਸਟ ਜਾਂ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਚੁੱਚੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਕਰ ਲਵੇ। ਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਹੁਤ ਗੁਜ਼ਿਆਰ ਨਹੀਂ ਵੀ ਦਰਮਿਆਨਾ ਹੈ, ਤਦ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ

ਪਰ ਮੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਬਾ ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਟਾਪੂ-ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਬਗਲ ਕੋਲ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਤੌਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ 1959 ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨਾਲ ਸਾਬੀ ਫੀਦਲ ਕਾਸਤਰੋ ਤੋਂ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਉੱਪਰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਅਥਾਹ ਆਰਥਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਉਬਾ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਾਲਮ ਸੁਰੂਤ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕੁੱਝ ਜਾਨਣ ਲਈ ਹੀ ਮੈਂ ਕਿਉਬਾ ਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਫਿੱਟਣ ਦਾ ਵੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਬੇਟੇ ਕਿਰਤਮੀਤ ਨੇ ਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਣਹਾਰ ਪੱਤਰੀ ਤਰੰਨਮ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਚਯੋਗ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰਾ ਕਿਉਬਾ ਜਾ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਮੈਂ ਕਿਉਬਾ ਘੁੱਮਦਿਆਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਹੇ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਖ਼ੁਦ ਮਹਿਸੂਸ ਵੀ ਕਰੇ, ਜੋ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ ਜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਘਾਟ ਰਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪਾਠਕ ਖ਼ੁਦ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਿਉਬਾ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਲਿਖਦਿਆਂ-ਲਿਖਦਿਆਂ ਨਾ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁੱਝ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੱਲ ਇੱਕ ਨੇ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਵੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਬਾ ਬਾਰੇ ਸਮੁੱਚੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਰਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਏਨੇ ਦਿਨ ਹੋਰ ਫਿਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਤੇ ਕਿਉਬਾ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਕੋਨੇ ਤੱਕ ਜਾ ਕੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜ-ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਤਾਂ ਸਾਂ ਪਰ ਬੇਸ਼ਕ ਮਾਂ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਕਿਉਬਾ ਦੇ ਆਗੂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੋ-ਜੋ ਵੀ ਸੰਕਟ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਕਿਸ-ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਘੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ

ਹੈ। ਹਾਂ, 12ਵੀਂ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਜੇ ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿੱਤਾ ਕੰਗ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਰਖਾਣਾ, ਲੁਹਾਰ, ਕਿਸਾਨੀ, ਭੇਅਰੀ, ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਰਿਦਾ, ਰਸੋਈਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਸਿੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਲੜਕਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਲੈਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮਿਲਟਰੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ, ਵਰਨਾ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਅ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੀ-

ਨਵੀਨ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ 'ਚ ਉਲਝਿਆ ਵਰਤਮਾਨ

ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੱਕ ਬੱਚਾ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮਾਂ ਹਰੇਕ ਕਾਪੀ ਉੱਤੇ ਟੀਚਰ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗੁੱਝ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਗੁੱਝ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਅਨਪੜ੍ਹ ਦਾਦੇ-ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਲਾੜ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਿਆਰ ਪੱਤੇ-ਪੱਤੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਫਿਰ ਦਾਦੀ ਜਾਂ ਦਾਦਾ ਬੱਚੇ ਫ਼ਰ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦਾ ਲੱਕ ਤੰਤ ਬਸਤਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਟਿਊਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਮੈਡਮ ਕੋਲ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਈ ਮਾਅਰਕ ਮਾਰਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਾ ਛੇ-ਸੱਤ ਵਜੇ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਖੁਦ ਤੋਂ ਖਰੀਡਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਉੱਤੇ ਚੱਲਦੇ ਕਾਰਟੂਨਾਂ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਫੋਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਖੁਦ ਆਪ-ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਇਲਾਂ 'ਤੇ ਹੁੱਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਹੋਲੇ-ਹਾਦੇ, ਗੁੱਝ ਮੰਗਿੰਗ, ਕੋਟੀ, ਹੈੱਕੀ, ਨੱਜੀ ਆਦਿ ਸਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਖੇਡ ਦੀ ਬਜਾਇ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਚੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਦਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਲਾਡਲੇ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵੇਖ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ

ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਪਿੱਛੇ ਕਿਉਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸੋਚਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੱਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਫੀਸ ਭਰ ਕੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਤਾਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਦੀ ਟਿਊਸ਼ਨ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੈਜੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਰਹਿ ਗਏ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਵਾਸਤੇ ਖੁਦ ਅਨਪੜ੍ਹ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਝ ਪੂਰੀ ਕਰਨਾ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਗੈਸੇ ਆਪਣੀ ਕੁੱਲੀ ਢਾਹੁਣਾ ਵੀ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ। ਮਹਿੰਗੇ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਟਿਊਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਰੂਵੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਮੌੜ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਈਲੈਂਟਸ ਅਤੇ ਕੋਚਿੰਗ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮੀਦਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਰੱਖਣੀਆਂ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਬੱਚੇ ਨੇ ਇਕੱਲਾ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਖਰੀਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਖੁਦ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮਹਿੰਗੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਆਈ ਏ ਐੱਸ, ਆਈ ਪੀ ਐੱਸ ਜਾਂ ਪੀ ਸੀ ਐੱਸ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਹਰ ਮਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਰਾਜਾ ਤੇ ਧੀ ਰਾਣੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ

ਹੈ, ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਵਰਤਮਾਨ ਯੁੱਗ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਜਿੰਨੀ ਮਨਜ਼ੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਲ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਰਥਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਰਾ ਖੂਨ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਵੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹ ਫੀਸਦ ਨੰਬਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਦ ਉਣ ਲਈ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਵਾਕਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹ ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨੰਬਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫੇਲੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੈਸੇ ਮੋਬਾਈਲ, ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਕਿਹੜੇ ਝਾਂਡ ਦਾ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜੀ ਦਵਾਈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਪਾਣਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੈੱਸਪੀਸ਼ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਸ਼ਬਦੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਆਣੀ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਵੀ ਰਿਨੁਣਾ-ਪਕਾਉਣਾ ਆਉਂਦਾ ਈ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਚਿੰਟੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਕੱਚ ਘਰੜ ਵੈਦ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਾਇਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਵੇਂ ਸੁਗਰ ਅਤੇ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਸਥਿਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਜ਼ਰ ਦੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਕਿਵੇਂ ਉਤਾਰਨੀਆਂ ਹਨ, ਸੈਰ ਸੰਬੰਧੀ ਹਦਾਇਤਾਂ, ਯੋਗ ਆਦਿ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਯ